

SLUŽBENI VJESNIK

2006.

BROJ: 47

ČETVRTAK, 2. STUDENOGA 2006.

GODINA LII

OPĆINA SUNJA

AKTI OPĆINSKOG VIJEĆA

23.

Na temelju članka 27. Statuta Općine Sunja (»Službeni vjesnik«, broj 20/01, 24/01, 5/02 i 22/06) razmatrajući Strateški plan gospodarskog razvoja Općine Sunja, Općinsko vijeće Općine Sunja na 12. sjednici održanoj 18. listopada 2006. godine donijelo je

ODLUKU

o usvajanju Strateškog plana gospodarskog razvoja Općine Sunja

Članak 1.

Usvaja se Strateški plan gospodarskog razvoja Općine Sunja.

Strateški plan gospodarskog razvoja Općine Sunja sastavni je dio ove Odluke.

Članak 2.

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objave u »Službenom vjesniku« Općine Sunja.

SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA
OPĆINA SUNJA
OPĆINSKO VIJEĆE

KLASA: 303-01/04-01/01
URBROJ: 2176/17-03-06-29
Sunja, 18. listopada 2006.

Predsjednik
Ivica Mikulić, v.r.

STRATEŠKI PLAN GOSPODARSKOG RAZVOJA OPĆINE SUNJA

SADRŽAJ

1. Uvod	1769
2. Popis sudionika u procesu	1771
3. Pregled procesa planiranja	1772

4. Procjena potreba za SPGR-om	1775
5. Vizija općine Sunja	1785
6. SWOT analiza	1786
7. Strateška pitanja	1787
8. Kritična pitanja	1787
9. Preporučene intervencije	1788
10. Provođenje, praćenje i nadgledanje	1799
11. Literatura	1799

1. UVOD

Općina Sunja sastavni je dio Sisačko-moslavačke županije u kojoj zauzima površinu od 288,25 km², a na kojoj živi, prema popisu stanovništva iz 2001. godine, 7 376 stanovnika u 40 naselja prosječne gustoće naseljenosti od 26 stanovnika/km². U 2 880 domaćinstava nalazi se 51,8% stanovnika ženskog i 48,2% muškog spola. Prema starosnoj dobi, a koristeći jednu od metoda demografske klasifikacije u općini Sunja mladih je 19%, zrelih 46% i starih 35%.

Prema keramičkim ostacima ribarskog naselja pronađenih na povišenom terenu (Pleće), jasno je da je područje između rijeka Save i Sunje, na području današnje Općine, bilo naseljeno. To su prvi tragovi »života« na ovom području, dok prvi pisani tragovi zadiru u 1334. godinu. Tada se u prvom pisanom spomenu - popisu župa zagrebačke nadbiskupije, kojeg je sastavio đakon Ivan, navodi sjedište župe u Gredi »ECCLESIA SANCTI NICOLAI DE GREDA«. Kralj Ljudevit II prije pogibije na Mohačkom polju (1526.) daruje grofu Petru Kegleviću od Bužima posjede župe Greda. Nakon provale Turaka u stalnim sukobima izginuo je veliki broj ljudi, jedan dio se iselio u mirnije krajeve, a jedan dio odveden je u Tursko roblje. Padom Kostajnice (1556.) prestaje postojati župa Greda, a područje i preostali dio stanovništva priključuju se župi Kostajnica.

Kako je od 1526. godine Sunja i okolica bila vlasništvo vlastelina iz porodice Keglević, oni započinju naseljavanje preseljavajući dio kmetova sa svojih posjeda iz gornje Posavine (Lekenik, Peščenica ...). Taj sunjski dio topolovačkog vlastelinstva porodice Keglević obuhvaćao je sela: Bistrač, Selišće, Letine Gornju i Donju, Gradusu, Žreme, Krivaj, Gredu i Sunju. Hrvati – štokavci, koji dolaze iz Bosne naseljavaju Bobovac,

Stazu, Hrastovac i Vedro Polje. Premda je to područje bilo pod zapovjedništvom bana i Hrvatskoga sabora, utjecajni austrijski generali započinju na Zrinsku goru i na njene obronke naseljavati Vlahe iz pograničnih turskih krajeva, odnosno one Vlahe koji su kao turske predstraže (martolozli) pljačkali i palili hrvatska sela i gradove. Zbog toga se znatno promijenila etnička struktura ovoga kraja.

Obnavlja se župa, ali sada u Sunji (1716.). U vrijeme vladanja carice Marije Terezije (1740.-1780.) Sunja dobiva status slobodnoga kraljevskog mjesta, a uspostavljanjem mira započinje razvoj i organizacija Sunje kao trgovačkog naselja.

Škola u Sunji prvi se puta spominje 1802. godine, koja uz kraće prekide djeluje do današnjeg dana.

1822. godine, započela je izgradnja današnje župne crkve u Sunji, a trošna drvena u Gredi uz potok Koravec je srušena. Župna crkva Svete Marije Magdalene dovršena je 1824. dok je posvećena godinu kasnije. Crkva je znatno oštećena u tijeku Domovinskog rata, nakon kojeg je obnovljena.

Krajem 19. stoljeća, uspostavlja se željeznički promet, što znatno utječe na daljnji razvoj, sada već manjega grada kao administrativnog, upravnog i trgovačkog središta s jakim obrtima. U nadolazećem vremenskom periodu osniva se Dobrovoljno vatrogasno društvo (1895.), sekcija puhačke glazbe istog Društva, započinje s radom zanatsko-trgovačka škola, osniva se i započinje s takmičenjem prvi nogometni klub ŠK »Sunjski« (1927.)

Od 1929. – 1933. Sunja ima: četverorazrednu državnu osnovnu školu, zanatsko trgovačku školu, župnu crkvu i župni ured, općinsko poglavarstvo, poštanski, telefonski i brzojavni ured, općinskog i privatnog liječnika, općinskog veterinara, ljekarnu, odjel financijske kontrole, oružničku postaju, željezničku postaju, čitaonicu, obrtnu zadrugu, Savez hrvatskih obrtnika, Vatrogasno društvo, Hrvatski Sokol, mjesni Odbor Crvenog križa, Trubljačku glazbu, Amatersko dramsko društvo, Tamburaški zbor, kino, ali i štedionice (Hrvatska štedionica d.d., seljačka zadruga, štedovna i pripomoćna zadruga). Uz veliki broj raznih obrtnika organiziranih u obrtnoj zadrugi u Sunji, radi i parni mlin, kočara, pilana, proizvodnja štapova, sušionica ljekovitog bilja i nekoliko mlinova.

Godine 1931. općina Sunja ima 13 naselja i 5 888 stanovnika na površini od 74,29 km². Bilo je to razdoblje privrednog, kulturnog i sportskog uspona Sunje. Trgovina i obrt su se razvili i u okolnim selima.

Svakako je vrlo težak period u svakom pogledu, za Sunju kao i za cijelu zemlju bilo vrijeme II svjetskog rata, odnosno poslijeratna obnova. Po završetku rata mjesto Sunja ima 1 315 stanovnika, uništene privredne objekte i zapuštenu poljoprivredu. Stvaraju se uvjeti za rad škole, vatrogasaca, kulturno-umjetničkih i sportskih društava. Posebno značajno je obnavljanje željezničke pruge i cestovnog prometa, a u periodu između 1957. i 1961. godine u sastav općine Sunja ulaze još neka mjesta pa Općina broji 22 450 stanovnika i pokriva površinu od 467,30 km², dok samo naselje Sunja ima 1 901 stanovnika. Novim preustrojem općina Sunja, 1964. godine postaje mjesna zajednica.

Najveća razaranja i štetu pretrpila je Sunja u tijeku Domovinskog rata, kada postaje simbol patnje, stradanja, dostojanstva i junaštva. Sunjska golgota započela je u srpnju 1991., a završila u kolovozu 1995. godine.

Danas Sunja kao gospodarsku osnovu ima poljodjelstvo, voćarstvo, stočarstvo, trgovinu, ugostiteljstvo i obrt (autoprijevoz, automehaničarski, vulkanizerski, elektroinstalaterski, strojobravarstvo, cvjećarski, frizerski, pekarski, klesarski i sl.). U samoj Općini djeluju Osnovno školstvo, Dječji vrtić »Bambi«, Knjižnica i čitaonica, ambulante opće i stomatološke medicine županijskog Doma zdravlja, ljekarna, veterinarska ambulanta Veterinarske stanice Sisak, općinska uprava, matični ured, policijska postaja, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za poljoprivredno-savjetodavnu službu, Hrvatski stočarski centar, banka, poštanski ured, Hrvatska elektroprivreda, Hrvatske šume, benzinska postaja, DVD i dr.

Od kulturnih, turističkih i sportskih zbivanja, najznačajnije mjesto zauzima konjogojska izložba autohtone pasmine hrvatski posavac, koja je popraćena konjičkim, sportskim i kulturnim događanjima.

Danas se Sunja bavi svojim problemima. Naglašeno poljoprivredni kraj dijeli tešku sudbinu hrvatske poljoprivrede. Broj nezaposlenih zabrinjavajuće je velik kao i broj staračkih domaćinstava.

Sve navedeno ukazuje na veliku zastupljenost zaposlenih u isključivo javnom sektoru, odnosno u upravnim tijelima, što definitivno karakterizira vrlo neizvjesnu samoodrživost i samofinanciranje Općine, a samim time i vrlo lošu gospodarsku sliku.

Sve to navelo je čelnike općine Sunja da se uključe u Projekt reforme lokalne samouprave (PRLS), te prihvate ponudu The Urban Institute-a za sufinanciranje izrade Strateškog plana gospodarskog razvoja (SPGR).

Općina Sunja se odlučila za izradu Strateškog plana gospodarskog razvoja zasnovanog na zajednici. Ovlašteni konzultant za vođenje i facilitaciju izrade navedenog Plana, predstavio je model i metodologiju koji su, od strane općine Sunja, i prihvaćeni Ugovorom 20. rujna 2004. godine. Aktivnosti su se odvijale kontinuirano kroz radionice i radne sastanke, uz jedan osjetniji prekid u vrijeme pripreme i provođenja lokalnih izbora.

Strateško planiranje gospodarskog razvoja na lokalnoj razini, a zasnovano na zajednici pokazuje se vrlo djelotvornim za organiziranje lokalnih resursa prilikom definiranja novih radnih mjesta i podizanju životnog standarda. Također gradi snažnu bazu za nastojanje jedinice lokalne samouprave u djelotvornom udovoljavanju novim odgovornostima i funkciji u drugom okruženju koje je usmjereno prema privatnom sektoru.

- Ono povezuje javni i privatni sektor, tj. čini poveznicu između jedinice lokalne samouprave, predstavnika poduzetnika i predstavnika civilnog društva pri stvaranju i postizanju zajedničke vizije gospodarskog potencijala zajednice, te načina kako to postići.
- Inicira stvaranje pozitivnog poduzetničkog okruženja i daje realni input lokalnim poduzetnicima za pokretanje i (ili) proširenje poslova, te privlačenje vanjskih ulagača.

Kontinuirana suradnja između javnog i privatnog sektora pozitivno utječe na lokalni gospodarski razvitak, a strateško planiranje gospodarskog razvitka zasnovano na zajednici konstantno izgrađuje navedenu suradnju i mobilizira postojeće resurse zajednice za postizanje zajedničkih ciljeva.

Svakako je važno da informacije prikupljene i organizirane u tijeku procesa strateškog planiranja i samom Planu gospodarskog razvoja, prvenstveno trebaju biti prepoznate od strane domaćih poduzetnika, a tek potom od strane vanjskih ulagača.

Gospodarski razvitak u pravilu se prevodi kao stvaranje bogatstva kroz kombinaciju većeg zapošljavanja i značajnog rasta prihoda. To znači da i jedinica lokalne samouprave mora iskoristiti gospodarski razvoj kroz povećanje prihoda od poreza, gdje ista povećava kapacitet svojih usluga. Nastavno na činjenicu da demokratska decentralizacija u svakom pogledu povećava odgovornost lokalnih samouprava za gospodarski razvoj, možemo ustvrditi da lokalna samouprava ima veću odgovornost za:

- Gospodarsku dobrobit svojih stanovnika
- Svoje fiskalno zdravlje
- Upravljanje vlastitom imovinom
- Usklađivanje SPGR s postojećim regionalnim programom razvoja (ROP SMŽ – Županijska razvojna strategija) i Nacionalnom strategijom regionalnog razvoja, te neizostavno povezivanje s Prostornim planom općine Sunja, odnosno sa svim postojećim razvojnim planovima, strategijama, studijama, istraživanjima i radovima bitnim za boljitak Sunje.

Svrha izrade Strateškog plana gospodarskog razvoja je utemeljenje stručne podloge za lakše definiranje prioriteta, a u korist ekonomske revitalizacije, uz dužno uključivanje u »više« razvojne strategije (Nacionalna strategija regionalnog razvoja, Regionalni operativni program /ROP/ Sisačko-moslavačke županije). Strateško planiranje je metoda za prilagodbu okolini s promjenama, a utvrđuje prioritete i usmjerava resurse za što efikasniju upotrebu. Činjenica je da je strateško planiranje proces koji traje.

Gledano na srednjoročno razdoblje, bit strateškog planiranja je istaknuti preporučene intervencije, obzirom da je u strateškom planu sadržana pretpostavka gdje u tržišnom gospodarstvu, jedinica lokalne samouprave promiče gospodarski razvoj oblikovanjem poslovne klime koja opet pogoduje poduzetničkim aktivnostima.

Strateško planiranje nije priprema za bolju budućnost već proaktivan proces kroz koji lokalna zajednica sama sebi kreira budućnost. Iz toga proizlazi da je određivanje prioriteta neophodno, obzirom da su resursi kojima lokalna samouprava raspolaže manji od zahtjeva koji se pred nju postavljaju.

Vrijednost strateškog plana očituje se u tome što je on proizvod radne skupine u kojoj su zastupljeni svi entiteti.

2. POPIS SUDIONIKA U PROCESU

Nastavno na metodologiju izrade Strateškog plana gospodarskog razvoja općine Sunja kroz Projekt reforme

lokalne samouprave, a zasnovan na zajednici, formirana je Radna skupina sastavljena od kompetentnih osoba iz privatnog i javnog sektora uz podjednaku zastupljenost administracije, civilnog društva i poduzetništva. Zajedničko svim sudionicima izrade ovog Plana je želja za što kvalitetnijim životom i radom u Sunji.

Izuzetan doprinos u izradi Strateškog plana gospodarskog razvoja na dobrovoljnoj osnovi i bez novčane naknade dali su:

1.	Josip Kozarić	Načelnik općine Sunja
2.	Ana Marić	Općina Sunja
3.	Ivica Marić	Općina Sunja
4.	Mirjana Begić	Općina Sunja
5.	Mirjana Šmit	Općina Sunja
6.	Slavica Lončarević	Općina Sunja
7.	Renato Klarić	Općina Sunja
8.	Đurđica Brleković	Općina Sunja
9.	Vitomir Šajnović	M. Gupca 22; Sunja
10.	Ivica Horžić	V. Nazora 26; Sunja
11.	Jurica Lukšić	Krivaj Sunjski
12.	Darko Bjelica	Nikole Šubića Zrinskog bb; Sisak
13.	Rodoljub Džakula	Sjeverovac 23; Blinjski Kut
14.	Marijan Žarinčić	LJ. Posavskog 22; Sunja
15.	Mihovil Žarinčić	Turistička zajednica Sunja
16.	Davor Vrbanek	V. Nazora 59a; Sunja
17.	Ivan Grgić	Letina 20; Sunja
18.	Grga Dragičević	Branitelja Sunje 1b; Sunja
19.	Zvonimir Sović	Gornja Letina 13; Sunja
20.	Dražen Klarić	Bobovac 141; Bobovac
21.	Josip Dorosulić	Bobovac 21; Bobovac
22.	Robert Vinković	Bistrač 46; Bobovac
23.	Ivan Bužan	Krivaj Sunjski 57; Sunja
24.	Ivica Matković	Greda Sunjska 80; Sunja
25.	Josip Mačak	Bobovac 259; Bobovac
26.	Josip Mlinarić	Greda Sunjska 187; Sunja
27.	Dražen Kovačević	M. Gupca 11; Sunja
28.	Ivica Čuk	S. Radića bb; Sunja
29.	Darko Tauković	Branitelja Sunje bb; Sunja
30.	Petar Jurašinović	Lj. Posavskog 94; Sunja
31.	Emil Marić	Gradusa Posavska 27; Sunja

32.	Ivica Marić	Gradusa Posavska 26; Sunja
33.	Ivan Šestanović	Greda Sunjska 105; Sunja
34.	Ivan Karanović	Sokolska 38; Sunja
35.	Tomislav Dolić	Branitelj Sunja 1a; Sunja
36.	Vesna Komljenović	Branitelj Sunje 5; Sunja
37.	Stjepan Brleković	Brezje1; Sunja
38.	Duško Novaković	V. Nazora 53; Sunja
39.	Ivo Lončarević	Bobovac 1; Bobovac
40.	Miroslav Dorosulić	Bobovac 42; Bobovac
41.	Boško Zlokapa	Crkveni Bok 9; Bobovac
42.	Ivica Jurašinović	Staza 99a; Sunja
43.	Ankica Adamović	Staza 39; Sunja
44.	Davor Bončina	Centar za civilne inicijative Zagreb
45.	Marijan Lukić	Staza 13; Sunja
46.	Milan Pajić	Crkveni Bok 96; Bobovac
47.	Marija Lepezić	Jasenovčani 1; Šaš
48.	Tomislav Krapljan	Lj. Posavskog 24; Sunja
49.	Petar Karanović	Greda Sunjska 75; Sunja

Radna skupina je sudjelovala u izradi Strateškog plana gospodarskog razvoja kroz radionice i plenarne sjednice sukladno implementacijskoj matrici u ukupnom vremenskom periodu od 12 mjeseci.

Proces izrade Strateškog plana gospodarskog razvoja općine Sunja vodio je i facilitirao ovlašteni konzultant Projekta reforme lokalne samouprave za model gospodarskog razvoja, Alan Đozić iz Siska; Slovenski trg 9.

Kompletnu izradu strategije gospodarskog razvoja općine Sunja financirali su:

- The Urban Institute
- International Rescue Committee
- Općina Sunja

3. PROCES PLANIRANJA

Približavanje Republike Hrvatske Europskoj Uniji i sam proces pregovaranja, pruža određene mogućnosti i pozicije za jedinice lokalne samouprave. Upravo takovu mogućnost uključivanja u procese korištenja pretprijetnih fondova i (ili) razne programe financiranja i sufinanciranja, prepoznala je općina Sunja te se opredjelila za izradu Strateškog plana gospodarskog razvoja. Svakako da je izrada takvog Plana uvjetovana i usmjerena određenim napucima koji su sadržani u strategijama »više« razine, kao što su Regionalni operativni program (ROP) Sisačko-moslavačke županije i Nacionalna strategija regionalnog razvoja.

Ovaj Strateški plan gospodarskog razvoja će sigurno biti usklađen s razvojnim prioritetima ROP-a SMŽ, koja se upravo ažurira i prelazi u Županijsku razvojnu strategiju (ŽRS), a to su:

- Razvoj poljoprivrede
- Razvoj obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva
- Razvoj kontinentalnog turizma

Što se tiče Nacionalne strategije regionalnog razvoja, preformulirat će se jedan od naputaka i prilagoditi lokalnoj razini, pa će ovaj SPGR između ostalog poticati međuopćinsku suradnju u Županiji i šire.

Proces planiranja u općini Sunja, formalno je započeo Zaključkom Općinskog vijeća da se Općina Sunja uključi u program sufinanciranja izrade strateških planova kroz Projekt reforme lokalne samouprave koju provodi The Urban Institute, te izabralo model gospodarskog razvitka. Izrada SPGR-a započela je u studenom 2004. godine, čemu je prethodilo potpisivanje Ugovora između općine Sunja, The Urban Institute-a i konzultanta. Proces od tada teče kontinuirano uz već naznačeni prekid uslijed lokalnih izbora, te pre- i post- aktivnosti lokalne samouprave. To vrijeme korisno je utrošeno za prikupljanje dodatnih informacija i tzv. snimanje terena. Sve prikupljene informacije i vizualni efekt općine Sunja ukazali su na doista nezavidno gospodarsko stanje, te nedvojbeno potrebu za planskim pristupom razvoja.

Prateći načela demokracije i transparentnosti, osnovana je javno-privatna radna skupina za strateško planiranje gospodarskog razvoja općine Sunja u koju su uključeni predstavnici Općine, mjesnih odbora, udruga, turističke zajednice, obrtnici, poduzetnici, individualni poljoprivrednici i drugi zainteresirani za razvoj i boljitak Sunje. Radna skupina je radila vrlo aktivno i prvo je odredila Viziju gospodarskog razvoja općine Sunja za jedno srednjoročno razdoblje, odnosno za 2010. godinu. Obzirom da se ta vizija filtrirala kroz nekoliko faza, neophodno je bilo pripremiti osnovnu i SWOT analizu, na temelju kojih se određuju ciljevi razvoja i kritična strateška pitanja, te se predlažu intervencije za provedbu planiranog. Analize se mogu kvalitetno izraditi samo na temelju dostatnih i relevantnih podataka, pa je Radna skupina prikupila veliki broj informacija od svih raspoloživih institucija (Državni zavod za statistiku, HGK ŽK Sisak, Obrtnička komora, FINA, podaci općine Sunja, Hrvatski zavod za poljoprivredno-savjetodavnu službu, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski stočarski centar, Upravni odjeli SMŽ, Turistička zajednica općine Sunja i dr.), statistike domaćih i stranih organizacija te slijedećih studija:

- Gospodarska osnova agroindustrijskog kompleksa Sisačko-banijske regije (Fakultet poljoprivrednih znanosti – siječanj 1983.)
- Konačni rezultati popisa stanovništva, kućanstava i stanova (Ured državne uprave – srpanj 2002.)
- Popis poljoprivrede (Ured državne uprave – ožujak 2004.)

- Regionalni operativni program (ROP) Sisačko-moslavačke županije (SMŽ – srpanj 2004)
- Leksikon naselja Hrvatske (Mozaik knjiga – 2005)
- Prostorni plan općine Sunja – prijedlog

Svi podaci interesantni za područje općine Sunja prikupljeni iz gore navedenog su organizirani pomoću strateških ekonomskih alata, a kroz osnovnu analizu naknadno prikazani u poglavlju Procjena potreba za izradu strateškog plana gospodarskog razvoja. Takova osnovna analiza, temelj je za provođenje SWOT analize i svaka stavka iz SWOT analize mora imati čvrstu poveznicu u osnovnoj analizi, dok svaka naglašena informacija ili podatak iz osnovne analize mora pronaći svoje mjesto u SWOT analizi. Sinergija mora biti vidljiva i kvalitetno obrađena.

Alat SWOT analiza dobio je naziv prema prvim slovima četiri vrlo indikativne engleske riječi:

- S = STRENGTHS (snage)
- W = WEAKNESSES (slabosti)
- O = OPPORTUNITIES (mogućnosti)
- T = THREATS (prijetnje)

gdje su snage i slabosti unutarnji čimbenici i na njih, u ovom slučaju, općina Sunja može direktno utjecati i odlučivati, dok su mogućnosti i prijetnje vanjski čimbenici i na njih općina Sunja može indirektno utjecati, ali ne može donositi konačne odluke. To je tzv. Krug utjecaja:

Također je važno napomenuti da su snage i mogućnosti pozitivni, dok su slabosti i prijetnje negativni faktori.

Rezultati SWOT analize jasno su vidljivi u obliku Studije slučaja općine Sunja. Nastavno na Studiju slučaja, članovi Radne skupine definirali su strateška pitanja iz kojih su proizašla kritična strateška pitanja koja direktno utječu na gospodarsku budućnost općine Sunja.

Sukladno Krugu utjecaja, upravo iz tih negativnih faktora prepoznaju se strateška pitanja, odnosno izdvajamo interne slabosti koje ograničavaju gospodarski razvitak, a vodimo računa o eksternim negativnim faktorima koji će također utjecati na lokalno gospodarstvo.

Dakle u procesu planiranja došli smo do točke kada je Radna skupina definirala Viziju i organizirala podatke kroz osnovnu i SWOT analizu, odnosno istaknula njihovu međusobnu ovisnost:

Sve navedeno bilo je potrebno da bi se izvršio najodgovorniji i najzahtjevniji zadatak Radne skupine, a to je određivanje prioriteta ili specifičnih ciljeva gospodarskog razvoja općine Sunja, odnosno definirati kritična strateška pitanja koji će dovesti do ostvarenja vizije, odnosno do krajnjeg cilja općine Sunja u gospodarskom smislu. Misli se dakako na srednjoročni period, dakle 2010. godinu. Iz toga proizlazi da su kritična strateška pitanja ona pitanja čija rješenja dovode do postizanja željene gospodarske budućnosti i ona na koja će utjecati lokalna intervencija.

Radna skupina za strateško planiranje gospodarskog razvoja općine Sunja definirala je tri kritična strateška pitanja:

- Na koji način stvoriti poduzetničko-poslovno okruženje?
- Kako prestrukturirati i institucionalizirati poljoprivredu sa svrhom proizvodnje i plasmana prepoznatljivog proizvoda?
- Kako ujediniti kulturne, sportske i tradicijske vrijednosti u turističku ponudu?

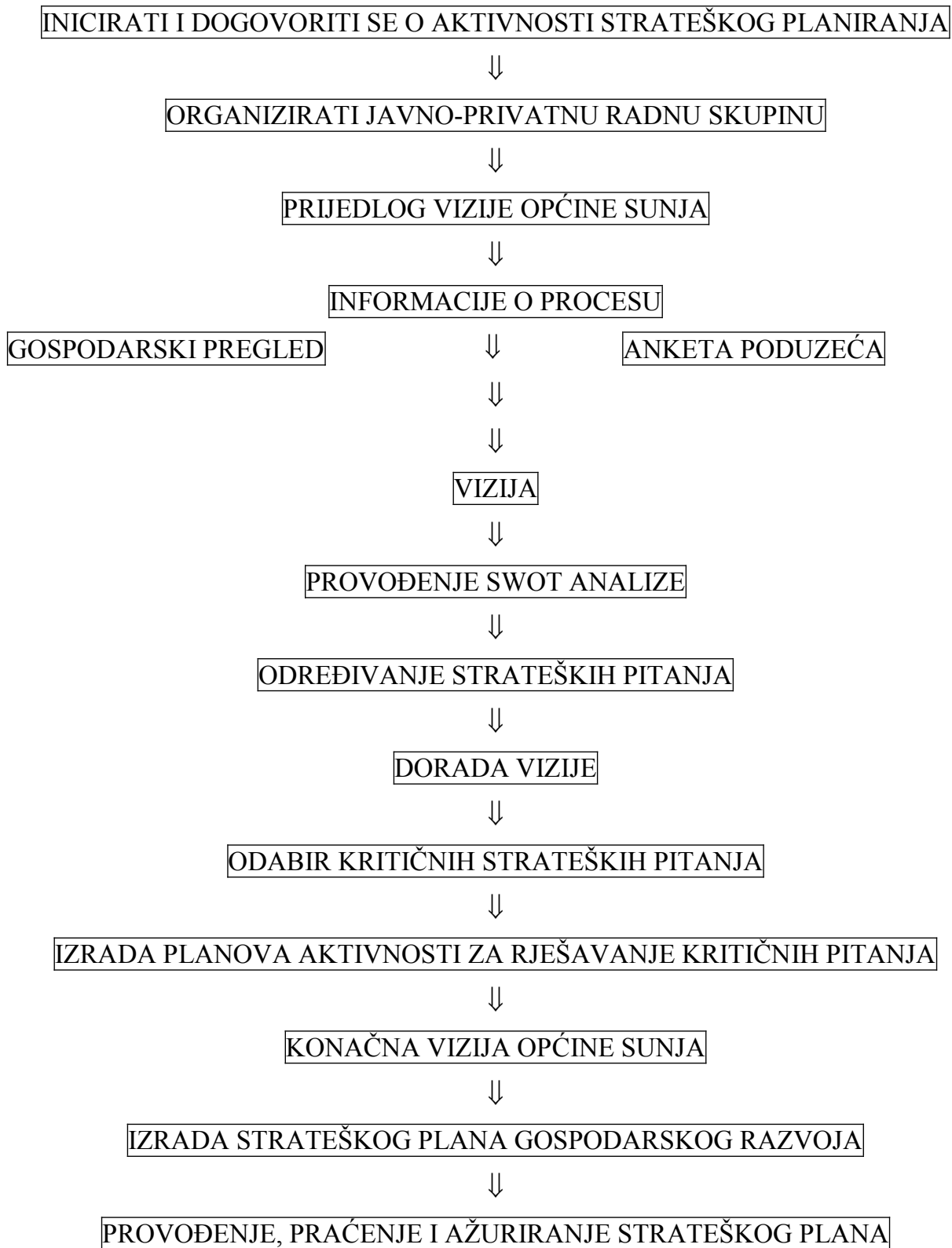
Sva tri kritična strateška pitanja proizvod su radionica i konstruktivnih rasprava članova Radne skupine i konzultanta, ali svakako nisu jedina pitanja koja treba riješiti. Istina je da strateško planiranje i pokazuje svoju snagu i vrijednost upravo kroz određivanje prioriteta implementacije, pa tako i u ovom slučaju naglašava realne mogućnosti i trenutak odabira. Svako od navedena tri kritična strateška pitanja ima svoju podlogu u napucima ROP-a SMŽ, odnosno prati županijske smjernice razvoja. Važno je napomenuti da se za svako pitanje izrađuje detaljan plan aktivnosti, a sve skupa se slikovito prikazuje kroz matrice logičkog okvira. Dakle PRLS koristi matrice logičkog okvira (Log Frame) za specifikiranje predloženih intervencija, te pretpostavki koje su osnova logike. Također ističe na koji način se mogu mjeriti sva postignuća za postizanje ciljeva. Koristan pristup temelji se na činjenici da isti oblik prihvaćaju Svjetska banka i fondovi Europske unije, te sve više i ostali izvori financiranja i sufinanciranja.

Bit dokumenta Strateškog plana gospodarskog razvoja su upravo planovi aktivnosti i vizija čije elemente Radna skupina analizira, uspoređuje i potom selektirajući brojne faktore integrira u jedan koherentni strateški plan (SPGR), a isti je kao javni dokument dostupan javnosti.

Sama provedba (implementacija) strateškog plana gospodarskog razvoja je srž strateškog planiranja. Model PRLS-a stvara osnovu za implementaciju obzirom da kreira zajedničku viziju i provocira konsenzus zajednice glede kritičnih strateških pitanja, prioriteta i načina provedbe, odnosno usmjerava zajednicu kako treba reagirati. Vrlo značajan je moment zajedničke suradnje javnog i privatnog sektora, no konačni uspjeh Strateškog plana gospodarskog razvoja ovisi o rezultatima provedbe. Uostalom ne treba zaboraviti da su zaduženi za njegovu provedbu od samog početka uključeni u njegovo stvaranje i izradu.

Za legitimnost i promidžbu Strateški plan gospodarskog razvoja podnosi se na usvajanje Općinskom vijeću, te nakon prihvatanja postaje temeljni razvojni plan. Tada se i započinje s provedbom, odnosno provođenjem plana uz obvezno praćenje i nadgledanje. Redovni izvještaji o praćenju provedbe javno se objavljuju i održavaju SPGR transparentnim, te jačaju obvezu izvršenja. Dakako da uvijek postoji mogućnost nepredvidivih promjena uzrokovanih vanjskim čimbenicima, no tada je potrebno izvršiti ažuriranje, što opet upućuje na činjenicu da je strateško planiranje proces koji traje. Na regionalnom nivou ROP-ovi se ažuriraju, nadograđuju svake dvije godine, što upućuje na potrebu ažuriranja lokalnih planova svakih 12 – 18 mjeseci.

MODEL
STRATEŠKOG PLANIRANJA GOSPODARSKOG RAZVOJA
OPĆINE SUNJA
ZASNOVAN NA ZAJEDNICI

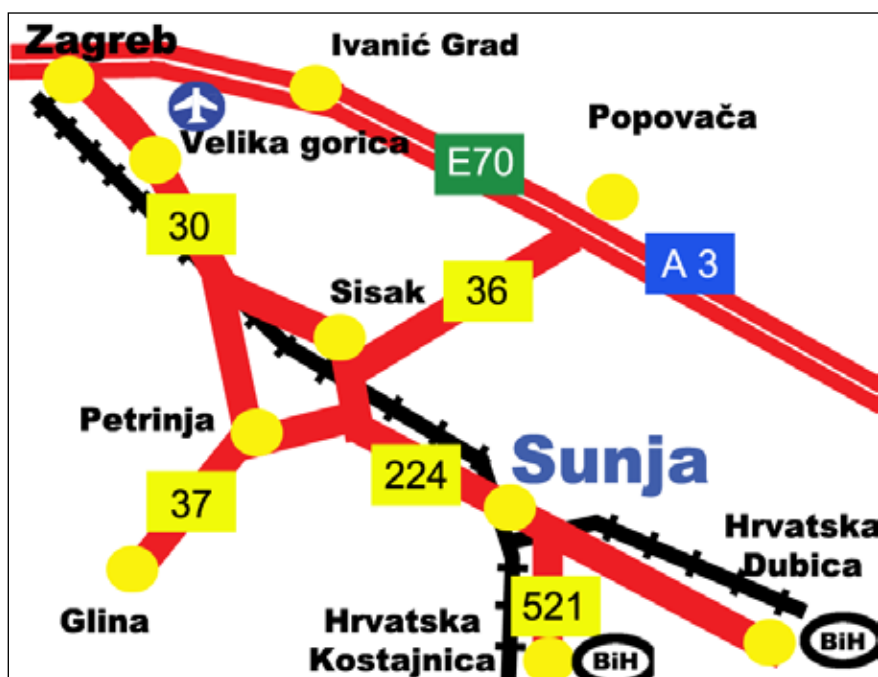

4. PROCJENA POTREBA IZRADE STRATEŠKOG PLANA GOSPODARSKOG RAZVOJA

Općina Sunja nalazi se u sastavu Sisačko-moslavačke županije gdje na jugu graniči s Gradom Hrvatskom Kostajnicom i općinama Donji Kukuruzari, Majur i Hrvatska Dubica, na istoku s općinom Jasenovac, te na sjeveru s Gradom Siskom.

Ako putujete državnom cestom D-224 na rubno područje prisavske ravnice, u dolini riječice Sunje susrest ćete se s istoimenim gradićem. Kolikogod je prirodno okruženje uvjetovalo naseljavanje ljudi, toliko je nametnulo i povijesnu težinu opstanka tog živopisnog posavskog mjesta – na raskrižju iz kojega vas put može odvesti u Sisak, Hrvatsku Dubicu ili Hrvatsku Kostajnicu.

Dakle s prometno-zemljopisnog aspekta općina Sunja nalazi se rubno od glavnog uzdužno posavskog prometnog pravca Središnje i Istočne Hrvatske, a jedan vrlo važan segment tog prometnog pravca prolazi kroz naselje Sunja. To je željeznička pruga Zagreb – Sisak – Novska. Taj koridor željezničke pruge vrlo visoko

je vrednovan i pozicioniran u Strategiji i Programu prostornog razvitka Republike Hrvatske, kao i u Prostornom planu Sisačko-moslavačke županije.

Područje općine Sunja položeno je uz rijeku Savu što je u proteklom razdoblju bio ograničavajući razvojni faktor, no za očekivati je da će gradnjom mostova na

savi, kao i intenzivnijim razvojem riječnog prometa to predstavljati značajnu gospodarsku i stratešku prednost u budućem razvoju. Najvažnije prometnice koje prolaze područjem Općine su:

državne ceste	D 224 (Vedro Polje) – D 30 (Hrvatska Kostajnica); D 37 (Mošćenica) – Sunja – Hrvatska Dubica – Granični prijelaz;
županijske ceste	Gornja Letina – Sunja – D 224; D 30 – Mala Gradusa – Drljača – D 224; Ž 3244 (Mala Gradusa) – Svinica – Graboštani; Ž 3211 (Sunja) – Bistrač – Strmen – Slovinci; D 224 (Šaš) – Utolica – D 47;
željeznička pruga	magistralna željeznička pruga I reda Zagreb-Sisak-Novska; željeznička pruga I reda Sunja-Hrvatska Kostajnica-Volinja-Bihać-Split

Danas je Sunja središte općine i jedina pokazuje donekle urbane karakteristike.

Općina koja se prostire na 288,25 četvornih kilometara, što čini 6,45% ukupnog teritorija Sisačko-moslavačke županije, osim već spomenutog općinskog središta sadrži još 39 naselja izrazito ruralnog karaktera. Na području Općine živi 7 376 stanovnika koji se pretežno bave poljodjelstvom, stočarstvom, trgovinom i obrtom, a to je udio od 3,97% ukupnog stanovništva Županije s gustoćom od 25,56 stanovnika /km². Gustoća naseljenosti je osjetno manja od prosjeka Županije (41,53) odnosno Republike Hrvatske (77,50).

PRIKAZ BROJA STANOVNIKA NA PODRUČJU OPĆINE SUNJA PO NASELJIMA I SPOLU

REDNI BROJ	IME NASELJA	POPIS STANOVNIKA 2001. GODINE		
		UKUPNO	MUŠKARCI	ŽENE
	SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA	185 387	89 127	96 260
	OPĆINA SUNJA	7 376	3 552	3 824
1.	BESTRMA	166	88	78
2.	BISTRAČ	65	30	35
3.	BLINJSKA GREDA	22	10	12
4.	BOBOVAC	506	235	271
5.	BRĐANI CESTA	249	119	130
6.	BRĐANI KOSA	117	61	56
7.	CRKVENI BOK	206	92	114
8.	ČAPLJANI	38	21	17
9.	ČETVRTKOVAC	350	187	163
10.	DONJA LETINA	62	28	34
11.	DONJI HRASTOVAC	240	113	127
12.	DRLJAČA	385	186	199
13.	GORNJA LETINA	106	45	61
14.	GRADUSA POSAVSKA	123	63	60
15.	GREDA SUNJSKA	457	213	244
16.	IVANJSKI BOK	51	14	37
17.	JASENOVČANI	83	38	45
18.	KINJAČKA	203	133	130
19.	KLADARI	32	17	15
20.	KOSTREŠI ŠAŠKI	125	62	63
21.	KRIVAJ SUNJSKI	114	52	62
22.	MALA GRADUSA	57	24	33
23.	MALA PAUKOVA	69	34	35
24.	NOVOSELICI	30	14	16
25.	PAPIĆI	117	54	63
26.	PETRINJCI	183	92	91
27.	POBRĐANI	30	12	18
28.	RADONJA LUKA	74	41	33
29.	SELIŠĆE SUNJSKO	77	38	39
30.	SJEVEROVAC	46	21	25
31.	SLOVINCI	206	107	99
32.	STAZA	304	144	160
33.	STRMEN	137	58	79

REDNI BROJ	IME NASELJA	POPIS STANOVNIKA 2001. GODINE		
		UKUPNO	MUŠKARCI	ŽENE
34.	SUNJA	1 397	666	731
35.	ŠAŠ	394	196	198
36.	TIMARCI	177	89	88
37.	VEDRO POLJE	115	55	60
38.	VELIKA GRADUSA	68	33	35
39.	VUKOŠEVAC	39	18	21
40.	ŽREME	96	49	47
	SVEUKUPNO STANOVNIKA U OPĆINI SUNJA	STANOVNIKA 2001. GODINE	MUŠKARACA 2001. GODINE	ŽENA 2001. GODINE
		7 376	3 552	3 824

U skladu s rezultatima zadnjeg službenog popisa stanovništva iz 2001. godine demografskim kretanjima i znatnim promjenama nakon II svjetskog rata, te nedavnim zbivanjima, a koja su izražena velikim promjenama u razmještanju, broju i strukturi stanovništva općine Sunja susrećemo jedini trenutni relevantan podatak od 7 376 stanovnika.

Obzirom na već svima dobro poznate razloge i osjetan povratak raseljenog i izbjeglog stanovništva, u trenutku izrade ovog Strateškog plana gospodarskog razvoja realno je broj stanovnika drugačiji, odnosno veći, ali za to nema relevantnog pokazatelja, tako da ćemo se do novog popisa stanovništva koristiti navedenim statističkim podacima Državnog zavoda za statistiku.

Unatoč većem broju stanovnika ne moramo se bojati da će to na bilo koji način utjecati na smjernice gospodarskog razvoja općine Sunja. Više straha donosi podatak iz istog izvora, a koji se odnosi na starosnu dob stanovnika pa imamo mladih 19%, zrelih 46%, ali starih (iznad 60 godina) 35%, što pokazuje veliki broj radno nesposobnog stanovništva i realno otežava promptnost gospodarskog oporavka. Postoje također određeni pokazatelji i prognoze da će se kompletnom obnovom razrušenih i devastiranih objekata i infrastrukture kontinuirano povećavati broj stanovnika, pa se očekuje da bi na kraju ovog srednjoročnog razdoblja, dakle 2010. godine u općini Sunja trebalo živjeti oko 8 500 stanovnika. Samo za napomenu, prema posljednjem popisu iz 1991. godine na ovom području bilo je 12 309 stanovnika.

Nacionalna struktura je mješovita, a veliki je postotak nekvalificiranog stanovništva. Trenutno školu pohađa oko 750 učenika i to 500 osnovnu na području Općine, te 250 srednju u Sisku, Hrvatskoj Kostajnici, Petrinji i Zagrebu jer općina Sunja nema niti jednu srednju školu. Što se tiče predškolskog odgoja, 50 djece ide u dječji vrtić. Razina znanja stranih jezika je vrlo niska, a jezici koji su uopće imalo zastupljeni su Njemački, Ruski i Talijanski.

Gospodarska aktivnost na području Općine odvija se kroz nešto više od trideset registriranih tvrtki, a glavne djelatnosti su poljodjelstvo i šumarstvo, trgovina,

ugostiteljstvo, graditeljstvo, promet i veze. Trenutno ih je najviše u sektoru trgovine.

Najveći gospodarski subjekti bili su Vajda, pilana Sava, Sunjanka i Jedinstvo koje je djelovalo u sklopu Slavije Zagreb i u jednom trenutku pred sami domovinski rat raspolagalo s preko 30 trgovačkih objekata, te zapošljavalo preko 70 djelatnika. Vajda pogon za uzgoj pilića i otkup divljači, šumskih plodina i poljoprivrednih proizvoda imalo je tri proizvodna pogona i mnoštvo kooperanata, a bila je dio Vajde Zagreb. Svakako je važno napomenuti da je sva odstrijeljena divljač iz cijele bivše države morala proći kontrolu i evidentiranje u Vajdi Sunja, te tek potom ići na tržište. Sunjanka se većinom orijentirala na ugostiteljsku djelatnost i u sklopu tvrtke poslovao je i tada jedini hotel na području Općine. Pilana je u to doba zapošljavala 118 radnika. Znatno broj stanovnika bio je zaposlen na željeznici. Danas je u cijeloj Općini zaposleno oko 1 000 osoba i to najvećim dijelom u administrativnom i javnom sektoru, 10 obiteljskih gospodarstava je u sustavu PDV-a s tendencijom porasta u narednom periodu, dok ih je 380 u poljoprivrednom upisniku.

U Općini je 1 044 nezaposlene osobe, dok 340 obitelji prima socijalnu pomoć.

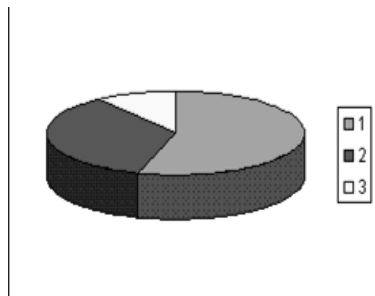
Jedan od vrlo važnih podataka vezanih uz općinu Sunja je nevjerojatno mali broj podataka dostupnih putem internetskih stranica, što se pokazalo kao veliki nedostatak u tijeku izrade ove strategije. To za sobom povlači vrlo slabu informiranost šire javnosti o kvalitetama i nedostacima, odnosno problemima općine Sunja, a također je vrlo slaba informiranost unutar same Općine. Naime trenutno ne izlazi niti jedan informativni list općinskog karaktera niti djeluje lokalna radio postaja. Na području Općine aktivno djeluje samo jedan novinar koji povremeno piše za javne medije, dok su ostali događaji u milosti vanjskih novinara, TV kuća, radio postaja i ostalih medija.

Poljoprivredno zemljište je jednim dijelom minirano i prilično zapušteno, a na gospodarstvima je uništena mehanizacija i otuđena stoka. Značajan problem u općini Sunja, kao i u cijeloj Sisačko-moslavačkoj županiji je prekid kooperacije između Gavrilovića i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, zatim otkupna stanica na koju je ovo stanovništvo naviklo u sklopu Vajde.

IZVOR: HGK ŽK SISAK

**STRUKTURA UKUPNIH POVRŠINA
OPĆINE SUNJA**

	ha	%
UKUPNE POVRŠINE	39.625	100,00
1 poljoprivredne površine	24.292	61,30
2 šumske površine	10.890	27,48
3 neplodno	4.443	11,21

STRUKTURA POLJOPRIVREDNIH POVRŠINA

	ha	%
POLJOPRIVREDNE POVRŠINE	24.292	100,00
1 oranice i vrtovi	9.642	39,69
2 voćnjaci	347	1,43
3 vinogradi	7	0,03
4 livade	8.811	36,27
5 pašnjaci	5.485	22,58
6 ribnjaci	0	0

Tradicionalno govedarstvo na području Općine Sunja ukazuje na uzgoj visokokvalitetnih pasmina goveda koje su u najvećem broju pod selekcijom. Dvije najzastupljenije pasmine, obzirom na konfiguraciju terena, kvalitetu krme i pravac proizvodnje su Simentalaska (smeđe bijela) i Holstein-friesien (crno bijela) pasmina. Takav vid je očekivan obzirom na osigurano tržište mlijeka, odnosno možemo reći jedino regulirano tržište poljoprivrednih proizvoda. Na području općine Sunja, redovit otkup mlijeka obavljaju Vindija d.d. Varaždin, Lura d.d. Zagreb i Kim Karlovac. Obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG) koja se bave proizvodnjom mlijeka značajno se razlikuju po korištenim kapacitetima i proizvodno-ekonomskim rezultatima. Vrlo mali broj gospodarstava je registriran kao poslovni subjekt ili na neki način provodi knjigovodstvenu evidenciju svog poslovanja, te tako pouzdano može ocijeniti učinkovitost vlastite proizvodnje.

Većina naših gospodarstava nedovoljno se rukovodi osnovnim ekonomskim načelima pri organizaciji i planiranju proizvodnje, što dugoročno onemogućava poslovni opstanak i razvitak obiteljskog gospodarstva. Stalnim praćenjem značajnijih poslovnih događaja, utvrđivanjem tijeka primici-izdaci, te uvrštavanjem svih troškova (izravnih i neizravnih) proračunu proizvodne cijene omogućit će se realno utvrđivanje ekonomske učinkovitosti proizvodnje mlijeka OPG-a i stvarni gospodarski položaj proizvođača mlijeka u nas. Međutim sve više se govedarstvo orijentira na sistem kravatele, te se koriste velike površine koje Općina ima pod livadama i pašnjacima. Za takovu specijaliziranu proizvodnju, odnosno tov junadi uzgajaju se križanci Charolaise (Šarole) sa Simentalcom koji spada u najbolje kombinirane pasmine na svijetu, a sve se češće

može vidjeti i krupniji Francuski simentalac pod nazivom Monbeliarde (Monbeljar). Prednost takvog načina uzgoja vidimo u tradicionalnom pristupu, slabijem bonitetu tla za proizvodnju kvalitetnog krmiva, vrlo velikim mogućnostima ispaše na kvalitetnim pašnjacima, sve središnjem tržištu mesa i ekonomičnosti.

Iako poljoprivrednu proizvodnju karakteriziraju obiteljska poljoprivredna gospodarstva ekstenzivnog tipa, prema odobrenim kvotama novčanih poticaja u 2001. godini u Općini ima preko 70 poljoprivrednika koji obrađuju 5 i više ha zemljišta odnosno poljoprivrednih površina.

Također je kontinuirano zastupljeno svinjogojstvo, te u novije vrijeme pčelarstvo i ovčarstvo, dok se na području Bobovca, Bistrača, Strmena i Crkvenog Boka intenzivno razvija konjogojstvo i to uzgoj Hrvatskog Posavca, što je rezultiralo i osnivanjem Udruge uzgajivača posavskog konja Hrvatski posavac općine Sunja.

Već tradicionalno u općini Sunja u srpnju mjesecu se organizira i održava Konjogojska izložba.

Voćarstvo zahtijeva dodatnu edukaciju poljoprivrednika, ali u posljednje vrijeme bilježi se zanatan interes na području uzgoja šljive, jabuke, kruške i oraha, dok su povrtlarstvo i cvjećarstvo još uvijek na razini proizvodnje isključivo za vlastite potrebe.

Ne samo da nema doradbenih i preradbenih kapaciteta, već nema ni dovoljno zasađenih površina koje bi potaknule inicijativu prerade i (ili) dorade.

Tablice koje slijede su »skinute« s internet stranica Državnog zavoda za statistiku i sastavni su dio popisa poljoprivrede iz 2003. godine.

1. BROJ GOVEDA (1. lipnja 2003.)
POPIS POLJOPRIVREDE 2003.

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Goveda, ukupno	Goveda do 1 godine				Goveda od 1 do 2 godine				Goveda od 2 i više godina				
		Goveda do 1 godine		ženska grla		ženska grla		muška grla		junice i steone junice	krave		muška grla (bikovi, volovi)	
		ženska	muška	za rasplod	za tov	za rasplod	za tov				muzne	ostale		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
Sisačko-moslavačka županija	26.353	3.295	2.070	1.204	154	480	2.947	14.985	946	272				
Donji Kukuruzari	254	27	7	13	-	4	30	166	4	3				
Hrvatska Dubica	340	63	56	27	-	3	42	94	49	6				
Hrvatska Kostajnica	105	16	5	10	-	-	6	67	-	1				
Jasenovac	550	43	88	12	10	8	134	214	37	4				
Kutina	2.009	281	109	86	6	81	217	1.158	43	28				
Majur	228	41	10	19	-	-	28	104	25	1				
Petrinja	3.033	378	365	79	74	176	307	1.611	30	13				
Sisak	4.129	480	288	251	20	48	466	2.351	171	54				
Sunja	3.277	465	269	275	14	26	338	1.608	256	26				

BROJ POLJOPRIVREDNIH KUĆANSTAVA PREMA UKUPNOM BROJU GOVEDA

Skupine poljoprivrednih kućanstava	Broj kućanstava													
	s 1 govedom		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11 - 15	16 - 20	više od 20
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
SMŽ	5.495	1.433	1.187	704	532	362	255	511	239	105	167			
Donji Kukuruzari	103	38	31	16	7	2	3	6	-	-	-			
Hrvatska Dubica	51	15	11	5	6	6	-	3	-	-	5			
Hrvatska Kostajnica	36	14	12	3	3	1	-	1	1	-	1			
Jasenovac	60	14	10	4	4	5	6	5	4	1	7			

Skupine poljoprivrednih kućanstava	Broj kućanstava												
	ukupno	s 1 govedom	2	3	4	5	6	7 - 10	11 - 15	16 - 20	više od 20		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
Majur	61	15	14	14	8	1	2	3	3	-	1		
Sisak	753	172	149	107	82	42	33	75	40	20	33		
Sunja	508	130	87	58	42	32	29	47	34	22	27		

BROJ POLJOPRIVREDNIH KUĆANSTAVA PREMA BROJU MUZNIH KRAVA

Skupine poljoprivrednih kućanstava	Broj kućanstava												
	ukupno	s 1 muznom kravom	2	3	4	5	6	7 - 10	11 - 15	16 - 20	više od 20		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
SMŽ	5.052	1.882	1.146	709	399	303	176	308	87	28	14		
Donji Kukuruzari	96	54	25	9	5	3	-	-	-	-	-		
Hrvatska Dubica	43	26	7	5	2	-	-	2	1	-	-		
Hrvatska Kostajnica	33	20	7	2	1	2	-	-	1	-	-		
Jasenovac	53	16	7	13	2	7	-	4	2	1	1		
Majur	42	14	15	4	2	6	-	1	-	-	-		
Sisak	699	238	143	119	58	31	25	58	16	5	6		
Sunja	460	167	82	53	47	31	25	32	16	6	1		

BROJ SVINJA (1. lipnja 2003.)
POPIS POLJOPRIVREDE 2003.

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Svinje, ukupno	Odojci do 20 kg	Svinje 20 - 50 kg	Svinje više od 50 kg			Svinje za rasplod			
				50 - 80 kg	80 - 110 kg	više od 110 kg	nazimice	suprasne nazimice	krmače	nerasti
				4	5	6				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Sisačko-moslavačka županija	131.675	45.864	28.472	21.425	11.554	3.827	1.403	1.671	16.333	1.126

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Svinje, ukupno	Odojci do 20 kg	Svinje 20 - 50 kg	Svinje više od 50 kg			Svinje za rasplod			
				50 - 80 kg	80 - 110 kg	više od 110 kg	nazimice	suprasne nazimice	krmače	nerasti
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Donji Kukuruzari	1.693	607	266	353	132	126	34	3	155	17
Glina	7.969	2.626	1.765	1.417	845	301	46	71	850	48
Hrvatska Dubica	1.804	536	506	311	132	65	9	34	189	22
Hrvatska Kostajnica	746	296	192	131	36	17	7	3	61	3
Majur	1.065	265	284	255	112	39	8	13	82	7
Petrinja	15.722	5.088	3.092	3.107	2.009	294	149	185	1.667	131
Sisak	23.553	9.686	4.280	3.027	1.682	484	269	344	3.528	253
Sunja	9.577	3.631	1.902	1.421	563	256	118	181	1.382	123

BROJ OVACA I KOZA (1. lipnja 2003.)
POPIS POLJOPRIVREDE 2003.

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Ovce, ukupno	Janjad i šilježad do 1 godine	Ovce za rasplod	Ostale ovce (ovnovi, jalove ovce)	Koze, ukupno	Jarad i koze do 1 godine	Koze za rasplod	Ostale koze (jarci, jalove koze)
	1	2	3	4	5	6	7	8
Sisačko-moslavačka županija	39.577	12.860	23.503	3.214	9.209	3.975	4.478	756
Donji Kukuruzari	315	96	206	13	150	66	76	8
Hrvatska Dubica	487	188	252	47	510	276	208	26
Hrvatska Kostajnica	269	83	177	9	63	33	27	3
Jasenovac	381	116	240	25	220	99	106	15
Kutina	7.394	2.496	4.048	850	1.217	531	531	155
Majur	397	135	235	27	45	11	27	7
Petrinja	3.229	984	2.010	235	716	305	367	44
Sisak	4.162	1.377	2.497	288	1.083	437	568	78
Sunja	2.856	802	1.882	172	612	289	286	37

BROJ KONJA, MAGARACA, MAZGI I MULA, KUNIĆA, PERADI I PČELINJIH ZAJEDNICA - KOŠNICA (1. lipnja 2003.)
POPIS POLJOPRIVREDE 2003.

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Konji		Magarci, mazge i mule, ukupno	Kunići, ukupno	Perad, uku- pno	Pčelinje zajednice - košnice
	ukupno	od toga: kobile				
	1	2				
			3	4	5	6
Sisačko-moslavačka županija	2.655	1.379	73	26.322	613.610	17.073
Donji Kukuruzari	4	4	-	211	8.795	214
Hrvatska Dubica	26	15	1	459	9.571	332
Hrvatska Kostajnica	3	1	-	365	6.247	65
Jasenovac	64	42	10	540	11.322	615
Majur	40	18	-	160	9.631	361
Martinska Ves	1.032	530	-	864	31.588	158
Petrinja	39	26	2	2.428	57.379	1.853
Sisak	504	274	22	4.701	90.759	3.343
Sunja	281	137	4	1.043	40.899	1.600

BROJ POLJOPRIVREDNIH KUĆANSTAVA S KONJIMA, MAGARCIMA, MAZGAMA I MULAMA, KUNIĆIMA, PREMA BROJU PERADI I PČELINJIH ZAJEDNICA - KOŠNICA (1. lipnja 2003.)
POPIS POLJOPRIVREDE 2003.

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Broj kućanstava												
	s konjima	s magarcima, mazgama i mulama	s kunićima	prema broju peradi (više od 1 mjeseca starosti)						prema broju pčelinjih zajednica - košnica			
				ukupno	do 10	11 - 20	21 - 50	51 - 100	više od 100	ukupno	do 10	11 - 20	više od 20
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Sisačko-moslavačka županija	454	33	2.570	23.137	5.515	9.306	6.635	1.488	193	687	375	110	202
Donji Kukuruzari	3	-	20	422	97	214	89	18	4	16	9	4	3

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Broj kućanstava													
	s konjima	s magarcima, mazgama i mulama	s kunićima	prema broju peradi (više od 1 mjeseca starosti)							prema broju pčelinjih zajednica - košnica			
				ukupno	do 10	11 - 20	21 - 50	51 - 100	više od 100	ukupno	do 10	11 - 20	više od 20	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Hrvatska Dubica	6	1	43	425	76	185	131	32	1	10	4	-	6	
Hrvatska Kostajnica	2	-	32	249	64	108	57	19	1	7	4	2	1	
Jasenovac	9	1	61	515	121	200	164	30	-	14	6	2	6	
Majur	3	-	17	300	27	152	99	20	2	13	8	1	4	
Sisak	80	3	447	3.592	843	1.444	1.028	249	28	94	31	23	40	
Sunja	55	3	115	1.512	303	629	456	114	10	54	34	5	15	

BROJ POLJOPRIVREDNIH KUĆANSTAVA S VLASTITIM POLJOPRIVREDNIM STROJEVIMA I OPREMOM (1. lipnja 2003.)
POPIS POLJOPRIVREDE 2003.

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Broj kućanstava										
	s traktorima		s kombajnama	s linijama za krumpir i šećernu repu	s linijama za krmno bilje	s ostalim strojevima za berbu (kukuruz i dr.)	s traktorskim prikolicama	s uređajima za navod njavanje	s uređajima za mužnju		
	Jedno osovinskima	Dvo osovinskima									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Sisačko-moslavačka županija	1.856	10.577	333	42	772	1.103	8.193	105	1.017		
Donji Kukuruzari	32	106	2	1	10	3	93	-	5		
Hrvatska Dubica	20	146	6	-	-	10	99	1	7		
Hrvatska Kostajnica	15	72	2	-	1	10	42	1	1		
Jasenovac	43	207	6	-	6	14	174	-	21		
Majur	15	132	1	-	1	10	107	-	5		
Sisak	299	1.565	53	6	49	204	1.128	19	145		
Sunja	53	647	15	2	181	122	518	2	116		

BROJ STABALA I POVRŠINA PLANTAŽNIH VOĆNJAKA ŠLJIVA I JABUKA (1. lipnja 2003.)
POPIS POLJOPRIVREDE 2003.

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Šljive					Jabuke				
	ukupan broj stabala	broj rodni stabala	od toga: plantaže			ukupan broj stabala	broj rodni stabala	od toga: plantaže		
			ukupan broj stabala	broj rodni stabala	rodna površina, ha			ukupan broj stabala	broj rodni stabala	rodna površina, ha
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Sisačko-moslavačka županija	366.720	312.205	23.077	17.420	36,32	30,65	265.753	196.622	169.188	135,37
Donji Kukuruzari	12.343	11.860	766	766	1,07	2.477	2.424	-	-	-
Hrvatska Dubica	3.856	2.838	80	80	0,06	1.903	1.702	40	40	0,02
Hrvatska Kostajnica	4.582	4.271	-	-	-	3.041	2.978	1.800	1.800	2,00
Jasenovac	1.992	1.478	-	-	-	1.815	1.612	-	-	-
Majur	6.580	5.450	-	-	-	4.350	4.112	2.500	2.500	1,50
Sisak	34.586	31.181	1.341	1.235	2,61	25.415	24.229	9.020	9.020	6,84
Sunja	23.724	19.235	114	50	0,57	9.910	8.669	4.086	3.831	2,43

POVRŠINE VINOGRADA I BROJ TRSOVA (1. lipnja 2003.)
POPIS POLJOPRIVREDE 2003.

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Vinogradi						
	ukupno				od toga: plantažni		
	ukupna površina, ha	rodna površina, ha	ukupan broj trsova, tis.	broj trsova sposobnih za rod, tis.	ukupna površina, ha	rodna površina, ha	ukupan broj trsova, tis.
1	2	3	4	5	6	7	8
Sisačko-moslavačka županija	485,52	464,28	1.588	1.523	258,56	246,68	846
Donji Kukuruzari	0,30	0,30	0	0	0,30	0,30	0
Hrvatska Dubica	0,04	0,04	0	0	-	-	-

Skupine poljoprivrednih kućanstava prema korištenome poljoprivrednom zemljištu	Vinogradi					
	ukupno			od toga: plantažni		
	ukupna površina, ha	rodna površina, ha	ukupan broj trsova, tis.	broj trsova sposobnih za rod, tis.	ukupa površina, ha	broj trsova sposobnih za rod, tis.
1	2	3	4	5	6	7
						8
Hrvatska Kostajnica	0,19	0,17	1	-	-	-
Jasenovac	0,01	0,01	0	-	-	-
Majur	1,15	1,09	2	-	-	-
Sisak	73,94	70,37	225	218	26,97	84
Sunja	0,24	0,24	1	1	-	-
					25,23	83

Prethodne tablice su izabrane kako bi približili potencijalnom investitoru, ulagaču ili poduzetniku stanje u poljoprivredi općine Sunja, te prikazali odnos pojedinih segmenata poljoprivrede općine Sunja sa Sisačko-moslavačkom županijom i susjednim jedinicama lokalne samouprave, a to su općine Majur, Donji Kukuruzari, Jasenovac i Hrvatska Dubica, te gradovi Sisak i Hrvatska Kostajnica.

Simptomatično je da općina Sunja ima više goveda od gradova Petrinja i Kutina, iako navedeni imaju puno veći broj stanovnika i poljoprivrednih kućanstava, ali su više orijentirani na uzgoj svinja i ovaca. Evidentan je porast broja pčelinjih zajednica i ekspanzija u konjogojstvu premda općina Martinska Ves još uvijek obilato prednjači u toj grani poljoprivrede.

Tablica koja pokazuje broj trsova izabrana je samo iz razloga da naglasi kako u području općine Sunja nema interesa, tradicije i uvjeta za bavljenje vinogradarstvom, dok je voćarstvo bazirano na uzgoju jabuke i šljive.

Mehanizacija je prilično zastupljena u kućanstvima, jedino što tablice ne prikazuju starost i stanje te iste mehanizacije, a upravo je to najveći problem agrotehničkih zahvata na području Općine. Također tablice ne pokazuju starost stabala, odnosno kvalitetu pojedinih grla.

5. VIZIJA OPĆINA SUNJE

U sklopu metodologije, a kroz radionice u tijeku izrade Strateškog plana gospodarskog razvitka, Radna skupina bila je podjeljena u podgrupe i imala je zadatak analizirati sve postojeće resurse, staviti ih u realne okvire i osmisliti ostvarivu razvojnu viziju općine Sunja za 2010. godinu. Već sve do sada navedeno jasno ukazuje na osnove razvoja Općine i njezinu orijentaciju, no bilo je vrlo važno prepoznati i «skriven» adute razvoja kao što su turistički potencijali, odnosno resursi za razvoj poduzetništva.

Prateći naputke i smjernice razvoja ROP-a SMŽ i Nacionalne strategije regionalnog razvoja, a imajući u vidu sve vrijednosti i mogućnosti općine Sunja prezentirani su i dani na usaglašavanje slijedeći prijedlozi izjave o viziji:

- Općina Sunja, prepoznatljiv grad tradicionalne baštine s razvijenim malim poduzetništvom, obiteljskim seoskim gospodarstvom i poljoprivredno-proizvodnim otkupnim centrom.

Maksimalna iskorištenost prirodnih resursa s lovničkim i ribolovnim turizmom.

Prometno i trgovačko središte s poslovnom zonom i edukativnim centrom.

- Mirno, prepoznatljivo, čisto malo mjesto, dobre ponude lokalnih kulturnih i poljoprivrednih proizvoda, svjetski poznatog konja i proizvoda od konja, uz sretno i zaposlene građane kroz skladišni, carinski i kontejnerski prostor i mali kućni obrt.
- Razvijeno gospodarstvo, poljoprivreda i šumarstvo, lovni i ribolovni i seoski turizam s obzirom na tradicijsku graditeljsku baštinu, autohtone pasmine (Hrvatski posavac i Posavski gonič) i posavski vez.

Riješena komunalna infrastruktura u svim naseljima koja su pretvorena u urbana ruralna naselja. Tendencija razvoja poslovne i beskarinske zone.

Kulturni i sportski život uz sigurnost života i ulaganja u Sunji

Sva tri prijedloga su naglasila:

- potrebe razvoja poljoprivrede,

- razvoj poduzetništva i

- maksimalnu iskoristivost postojećih resursa,

što nedvojbeno ima podršku u osnovnoj analizi i podržava definitivno sva tri kritična strateška pitanja, a također je u potpunosti u skladu s realnošću i smjernicama, odnosno prioritetima razvoja Sisačkomoslavačke županije, pa stoga izjava o viziji općine Sunja za 2010. godinu glasi:

POLJOPRIVREDNO – TURISTIČKA SREDINA MLADIH, EUROPSKI ORIJENTIRANIH PODUZETNIKA, GDJE SE POŠTUJU KULTURNE I TRADICIJSKE VRIJEDNOSTI, TE PRATE SPECIFIČNI SPORTSKI TRENDVI

6. SWOT ANALIZA

SNAGE	SLABOSTI
- Educirana i kvalificirana kritična masa - Spremnost JLS za suradnju sa zajednicom - Prihvatanje edukativnih programa za uključivanje u natječeje pretpripruipnih fondova - Poticajne mjere JLS za poduzetništvo - Postojeći prirodni resursi (voda, izvori, puževi, ljeikovito bilje) - Relativno dobro rješena infrastruktura (elektrifikacija, telekomunikacije, vodovod) - Dovoljna količina poljoprivrednog zemljišta - Bogatstvo kvalitetnom divljači - Autohtone pasmine (Hrvatski posavac, Posavski gonič) - Kulturne manifestacije i događanja - Kulturna baština - Prepoznatljiv domaći proizvod - Praćenje trendova - Predispozicije za organiziranu turističku ponudu	- Tradicionalizam u poljoprivrednoj proizvodnji - Bez tradicije obrta - Zastarjela tehnologija - Nezainteresiranost za nove ideje - Neorganiziran otkup i tržište - Nedostatak edukativnih programa - Nepoznavanje stranih jezika - Željeznički promet - Vodovod i kanalizacija - Neiskorišteni kapaciteti - Nedostatak medija - Neinformiranost - Smještajni kapaciteti
MOGUĆNOSTI	PRIJETNJE
- Povoljan geostrateški položaj - Područje od posebne državne skrbi - Brzo i efikasno razminiranje - Ulazak RH u Europsku Uniju - Regionalni operativni program SMŽ - Blizina drugih zemalja - Prometna povezanost - Status grada - Okrupnjavanje posjeda (imovinsko-pravni odnosi) - Poticaji i subvencije - Bescarinska zona - Financijska sredstva iz resornih ministarstava	- Miniranost - Ulazak u EU - Nedostatak nacionalne strategije - Poticaji i subvencije - Odlazak mladih - Nepogode - Nprovedba zakona - Neorganiziranost željezničkog prometa - Nepostojanje nosioca gospodarskog razvoja

Općina Sunja je poljoprivrednim zemljištem bogato područje tradicionalne ekstenzivne poljoprivredne proizvodnje orijentirane na stočarstvo uz zastarjelu tehnologiju. Uz već razvijeno i opće prisutno govedarstvo u ekspanziji je konjogojstvo s naglaskom na uzgoj autohtone pasmine konja Hrvatski posavac. U urbanom dijelu prisutna je kvalificirana kritična

masa dok je u ruralnom području koje zauzima 70% prostora i stanovništva vidljiv nedostatak edukacije i prisutnost novih tehnologija. U cijeloj Općini vidljiv je nedostatak poduzetničkog duha i tradicije obrtništva, ali se nazire mogućnost valorizacije ribičkih i lovačkih potencijala. Naime, rijeke Sava i Sunja kao i drugi vodotoci obiluju ribom dok je cijela Općina bogata

raznom divljači. Osnovna komunalna infrastruktura je zadovoljavajuća iako nedostaje kanalizacija, a i vodovodi su ili nedostadni ili spremni za sanaciju. Željeznički promet je vrlo siromašan naročito u teretnom smislu. Geostrateški položaj i cestovna povezanost s republičkim i županijskim središtem kao i s Federacijom BiH pruža izvrsne mogućnosti za gospodarski razvoj. Kulturne i sportske manifestacije naglašavaju mogućnost uključivanja i drugih jedinica lokalne samouprave u organizaciju pojedinih događaja. Miniranost područja znatno usporava razvoj poljoprivrede i izgradnju infrastrukture. Turizam je na vrlo niskoj razini, nema novih poduzetničkih ideja, nema smještajnih kapaciteta iako postoje realno iskoristivi turistički kapaciteti. Velika slabost je nepoznavanje strateških jezika uz već ranije naznačenu neinformiranost.

Vidljivo je da nema nosioca gospodarskog razvoja, a na što je stanovnik ovog kraja navikao kroz svoju prošlost, naime uvijek se mogao osloniti na Vajdu i Gavrilović što danas ne postoji ili ne funkcionira, te zahtijeva od poljoprivrenog proizvođača veće znanje i određenu kreativnost uz poduzetnički duh. Ova studija slučaja svakako naglašava težak put koji će Općina trebati prijeći da dostigne zacrtanu viziju 2010. godine. Za to će biti potrebno iskoristiti sve mogućnosti i upotrijebiti snage da bi se slabosti iz negativnog trenda uzdigle u pozitivni, a prijetnje uspješno zaobišle.

7. STRATEŠKA PITANJA

Nastavno na SWOT analizu, odnosno njezine rezultate, radna skupina je sastavila listu pitanja koja utječu na ostvarenje vizije. Strateška pitanja su općenita, a ne konkretna i uvijek tako formulirana da pružaju mogućnost više odgovora. Na strateška pitanja se ne odgovara s DA, NE ili primjerice brojkom.

Tim pitanjima nastoji se pronaći rješenje problema pomoću jakih strana, dakle snaga, anulirajući slabosti uz obvezu pronalaska realnih odgovora koji su u krugu utjecaja pod našom kontrolom. Također treba pokušati iznaći pravi put za iskoristivost navedenih mogućnosti.

Pitanje nije strateško ako nema utjecaja na viziju. U tijeku radionice Radna skupina je prezentirala 17 strateških pitanja od kojih su se neka i ponavljala:

- Kako motivirati mlade ljude na europsku orijentiranost?
- Kako poticati građane na očuvanje kulturne baštine?
- Kako zainteresirati mlade u osnovnoj školi za našu sredinu i da to utječe na njihovo opredjeljenje za daljnje školovanje i poduzetništvo?
- Kako organizirati obiteljska gospodarstva da sudjeluju u zajedničkom seoskom turizmu?
- Kako organizirati poljoprivredu u smislu dobivanja svjetski prepoznatljivog proizvoda?
- Što učiniti i kako potaknuti mlade za ostanak na poljoprivrenim gospodarstvima?
- Kako stvoriti dvadesetak poljoprivrednih gospodarstava koji će biti spremni moderno i zadovoljno proizvoditi?

- Kako preusmjeriti postojeća obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja ne ulaze u prethodnih dvadesetak da proizvode drugačije, a opet moderno i zadovoljavajuće?
- Kako istaknuti tradicijske i kulturne vrijednosti općine?
- Kako pomoći mladima u ostvarenju projekata?
- Koja bi trebala biti uloga jedinice lokalne samouprave u definiranju i ostvarenju strategije?
- Na koji način mlade potaknuti da se zadrže u Sunji i krenu u poduzetništvo?
- Koje su prepreke poljoprivredniku da se uključi u turističku ponudu, te na taj način plasira dio svojih proizvoda na tržištu?
- Koje su prepreke mladima da se uključe u poduzetništvo?
- Kako okrupniti poljoprivredna gospodarstva?
- Kako zainteresirati mlade da ostanu na području Općine?
- Kako motivirati i educirati građane da podmiruju svoje obveze?

Kada smo grupirali strateška pitanja, najbitnije je bilo razmotriti slijedeće:

- O kojem je pitanju riječ? (formulirano kao općenito pitanje, bez detaljnih čimbenika i nikako kao pitanje koje samo nudi odgovor)
- Mogu li se odgovori naći unutar naše kontrole? (članovi Radne skupine ili grupa za provedbu moraju moći nešto učiniti u vezi s njime)
- Zašto se to smatra pitanjem? (povezanost s vizijom, povezanost sa SWOT analizom)
- Što će se dogoditi ako ne budemo rješavali to pitanje? (da li nas to odvraća od vizije)

8. KRITIČNA STRATEŠKA PITANJA

Kritična pitanja su srž Strateškog plana gospodarskog razvoja na osnovu kojih se izrađuju Planovi aktivnosti i temelji se provođenje, praćenje i ažuriranje Plana. Bitno je odrediti kriterije i koristiti ih da bi se od relativno velikog broja strateških pitanja došlo do kritičnih pitanja.

Radna skupina općine Sunja dogovorila se o selekcijskim, odnosno filter kriterijima kako slijedi:

- Koliko je realno očekivati da će Radna skupina ili Grupa za provođenje riješiti ciljano pitanje?
- Da li su odgovori u područjima naše kontrole?
- Koliko je opus posljedica rješavanja tog pitanja?
- Koliko nas to pitanje približava ostvarenju vizije?
- Da li odgovor prati smjernice razvoja strateških planova viših razina?

Na taj način Radna skupina definirala je tri kritična strateška pitanja:

1. Na koji način stvoriti poduzetničko-poslovno okruženje?
2. Kako prestrukturirati i institucionalizirati poljoprivredu sa svrhom proizvodnje i plasmana prepoznatljivog proizvoda?
3. Kako ujediniti kulturne, sportske i tradicijske vrijednosti u turističku ponudu?

9. PREPORUČENE INTERVENCIJE

1. Kritično pitanje:

NA KOJI NAČIN STVORITI POSLOVNO-PODUZETNIČKO OKRUŽENJE?

Projekti (intervencije)

1. Planski razvoj gospodarstva kroz formiranje poslovnih zona u općini Sunja

Objašnjenje zašto smo odabrali navedenu intervenciju za stvaranje poslovno-poduzetničkog okruženja.

Programom razvoja poduzetničkih zona 2004. – 2007. godine Vlade Republike Hrvatske, ističe se potreba izgradnje poduzetničkih zona kao temeljni prioritet u razvoju domaće proizvodnje i jačanja poduzetništva. Sukladno tom Programu Sisačko-moslavačka županija je osim Programa o poticanju razvoja malog gospodarstva donijela i Program o osnivanju i razvoju poduzetničkih zona u SMŽ kojim su utvrđeni ciljevi, kriteriji, izvori sredstava i prioriteti.

Imajući u vidu svoju obvezu u stvaranju poslovno – poduzetničke klime za razvoj obrtništva, malog i srednjeg poduzetništva, općina Sunja je donijela Odluku o osnivanju i izgradnji gospodarske zone Sajmište.

Zona je u visokom stupnju izgradnje na površini od 8,52 ha gdje je 39% zemljišta u vlasništvu Općine, dok je 61% vlasništvo države. Dakle potrebno je regu-

lirati vlasničke odnose i spustiti gospodarenje ciljanim zemljištem s nacionalne na lokalnu razinu.

Prema zadnjim informacijama, a nastavno na informacije iz Upravnog odjela za obrtništvo, malo i srednje poduzetništvo i turizam, Općina raspolaže s jednim potpisanim ugovorom i 5 pisama namjere.

Aktivnosti u navedenoj zoni započele su donošenjem Prostornog plana uređenja općine Sunja.

Predviđene djelatnosti u samoj zoni su proizvodnog, odnosno preradbenog, doradbenog i uslužnog karaktera. Naravno uvjeti razvoja poslovne zone su vezani uz mogućnost razvoja gospodarskih i društvenih djelatnosti općine Sunja, njezine razvojne orijentacije, lokaciju, mogućnosti i resurse.

Za uspješno provođenje Plana razvoja poduzetničkih zona potrebna je uska suradnja Općine Sunja sa Županijom, a nužno je poduzeti slijedeće aktivnosti:

- Kompletirati kompletnu dokumentaciju te dovršiti izgradnju već započete poslovne zone.
- Riješiti imovinsko-pravne odnose vlasništva zemljišta ciljane zone imajući u vidu činjenicu da je još uvijek 61% zemljišta u vlasništvu države. Zahtjev za prijenos u vlasništvo Republike Hrvatske radi izgradnje poduzetničke zone, Općina treba uputiti Središnjem državnom uredu za upravljanje državnom imovinom u pogledu poljoprivrednog zemljišta i Ministarstvu pravosuđa za šumsko zemljište.
- Odrediti sadržaj poduzetničke zone jer se programom Vlade Republike Hrvatske predviđa da svaka zona ima izgrađene prometnice, potrebnu infrastrukturu te poduzetnički centar za edukaciju, savjete i administrativnu pomoć poduzetnicima. Zona u Sunji je infrastrukturno pokrivena kroz prilazne ceste, vodoopskrbu, električno napajanje i telefonske linije.
- Osigurati sredstva za financiranje dovršenja izgradnje poduzetničke zone. Način financiranja izgradnje i dovršenja započetih poslovnih zona uređen je točkom 3.3. Programa razvoja poduzetničkih zona Vlade RH. Istom je utvrđeno da će izvori financiranja biti županijski i općinski proračuni uz sufinanciranje iz državnog proračuna na slijedeći način:

1. u okviru državnog proračuna Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, sufinancirat će izradu prostornih planova jedinica lokalne samouprave
2. Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka te Fond za regionalni razvoj RH preuzimaju obvezu da se uključe u financiranje uređenja komunalne infrastrukture u zonama
3. HBOR nudi kreditiranje infrastrukturnih projekata izgradnje poduzetničkih zona uz kamatnu stopu od 6%, a Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva planira sufinancirati kamatu u iznosu od 2%

Vrijednost zone Sajmište u sunji je 2 091 789,00 kn, a već je uloženo 830 308,00 kn vlastitih sredstava i 540 000,00 kn iz ostalih izvora.

- Izgraditi program razvoja poduzetničke zone gdje Općina mora donijeti program izgradnje i uređenja zone vodeći računa da poduzetnička zona treba biti jezgra gospodarskog razvitka u kojoj se posebno stimulira domaća proizvodnja. Program treba ponuditi potencijalnim ulagačima mogućnosti podizanja proizvodnih pogona u skladu s prostorno planskom dokumentacijom. Također se preporučuje da u zoni bude centar koji bi pružao potrebnu pomoć poduzetnicima oko mogućnosti korištenja prednosti rada u zonama, potporama, financiranju projekata, potrebnoj proizvodnji i načinu poslovanja te pridonio ukidanju administrativnih barijera koje otežavaju ishođenje potrebnih dozvola za obavljanje određene djelatnosti.
- Utvrditi porezne i druge olakšice za korisnike poslovne zone kao dodatni poticaj razvoju zone. Općina Sunja već potiče poduzetnike kroz takav

oblik, a olakšice su im omogućene kroz prvih par godina poslovanja. Preporučene olakšice su uvođenje nulte stope poreza na promet nekretnina, poreza na dohodak od samostalne djelatnosti i nesamostalne djelatnosti te poreza na dobit. Navedene olakšice utvrđuje Ministarstvo financija. Jedinicama lokalne samouprave se sugerira da razmotre mogućnost snižavanja iznosa komunalne naknade i pripadajućih lokalnih poreza za poduzetnike.

- Edukacija i promicanje poduzetništva radi uspješne provedbe programa razvoja zona. Svakako je nužna kontinuirana edukacija poduzetnika i

promicanje važnosti poduzetništva. Tu glavnu ulogu treba odigrati Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva u suradnji s centrima za razvoj poduzetništva i županijskim odjelima za gospodarstvo, uz pomoć komora.

- Praćenje samog odvijanja djelatnosti u zoni praćeni naputke resornih ministarstava i Županije u svezi odvijanja Programa razvoja poduzetničkih zona.

Realizacijom programa razvoja poslovne zone Sajmište u Sunji postići će se ostvarenje dugoročnih ciljeva gospodarskog razvoja Općine Sunja, a prije svega povećati broj zaposlenih.

1.1. PLAN AKTIVNOSTI ZA DOVRŠENJE POSLOVNE ZONE SAJMIŠTE U SUNJI

AKTIVNOSTI	ODGOVORNOST	ROK - TRAJANJE	RESURSI / PRORAČUN/
Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa	Općina, Ministarstvo pravosuđa, Središnji državni ured za upravljanje državnom imovinom	30.09.2007.	Proračun
Izgraditi institucionalnu infrastrukturu kroz osnivanje uslužnog centra (poseban projekt)	Općina, LEDA, Resorna ministarstva, SMŽ	31.12.2007.	Proračun, Potencijalni ulagači, SMŽ, Resorna ministarstva
Osigurati potrebnih 721 463,00 kn za dovršenje poslovne zone	Općina	30.06.2008.	Proračun, Resorna ministarstva, Fondovi, Ulagaci
Ažurirati program razvoja poduzetničke zone obzirom na novih 61% zemljišta, a gdje su riješeni imovinsko-pravni odnosi	Općina	30.06.2008.	Proračun
Nastaviti s poticajnim mjerama za potencijalne i postojeće ulagače	Općina	kontinuirano	Proračun
Uključiti se u edukativne programe, Sisačko-moslavačke županije, resornih ministarstava i Delegacije europske komisije	Općina	kontinuirano	Proračun
Pratiti i javljati se na natječaje	Općina	kontinuirano	Proračun, EU fondovi, donacije,
Redovito pratiti odvijanje djelatnosti u zoni	Općina	kontinuirano	Proračun, resorno ministarstvo, SMŽ
Promovirati i prodavati poslovne prostore u zoni	Općina	kontinuirano	Proračun

1.1.. LOG FRAME ZA DOVRŠENJE POSLOVNE ZONE SAJMIŠTE U SUNJI

	LOGIKA INTERVENCIJE	POKAZATELJI NAPRETKA	IZVORI POKAZATELJA	PRETPOSTAVKE
SVEOBUHVAJNI CILJ	Stvaranje poslovno-poduzetničkog okruženja	Veći broj novih poslovnih subjekata na području Općine, a izvan same zone. Podizanje razine društvenog standarda u ostalim mjestima općine Sunja.	HZZZ, HZZ, HZMO, Porezna uprava, Mediji, Poljoprivredni upisnik, Obrtnička komora	
SVRHA	Povećanje broja zaposlenih i zadržavanje educiranog kadra na području Općine. Odvijanje različitih djelatnosti u sklopu zone.	Podizanje razine društvenog standarda u Općini. Broj registriranih, prijavljenih radnika. Broj polaznika edukativnih programa. Rasterećenje općinskog proračuna. Broj novootvorenih poslovnih subjekata.	HZZ, Sudski registar Trgovačkog suda, Uprava prihoda, HGK, HZZZ, Izvješća JUO Općine,	Prepoznavanje važnosti zone kao mjesta za plasman određenih sirovina i (ili) repromaterijala područja Općine od strane lokalnog stanovništva i spremnost na međusobnu suradnju.
OČEKIVANI REZULTATI	Dovršena poslovna zona Sajmište u punom smislu sa 100 % iskorištenosti kapaciteta	Izgrađenost poslovne zone u infrastrukturnom smislu. Korisnici zone preuzeli poslovne prostore. Formiran uslužno-informativni centar	Vizualna slika poslovne zone, HEP, Hrvatske vode, TKC, Porezna uprava, FINA	Dobro osmišljen i proveden program poticanja potencijalnih korisnika zone u odnosu na planirani broj zaposlenih. Spremnost lokalnog stanovništva za educiranje i prihvaćanje novih znanja i tehnologija
AKTIVNOSTI	Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa Izgraditi institucionalnu infrastrukturu kroz osnivanje uslužnog centra (poseban projekt) Osigurati potrebnih 721.463,00 kn za dovršenje poslovne zone Ažurirati program razvoja poduzetničke zone obzirom na novih 61% zemljišta, a gdje su riješeni imovinsko-pravni odnosi Nastaviti s poticajnim mjerama za potencijalne i postojeće ulagače Uključiti se u edukativne programe, Sisačko-moslavačke županije, resornih ministarstava i Delegacije europske komisije Pratiti i javljati se na natječaje Redovito pratiti odvijanje djelatnosti u zoni Promovirati i prodavati poslovne prostore u zoni	RESURSI/SREDSTVA Općinski proračun, Županija, Resorna ministarstva, Potencijalni investitori, Donatori, Javna poduzeća, PZ, HGK	VRIJEDNOSTI	Osigurana sredstva za dovršenje poslovne zone i uspješno rješavanje imovinsko-pravnih odnosa između RH i općina Sunja
				PREDUVJET Općinsko vijeće prihvaća ovaj projekt u sklopu Strateškog plana gospodarskog razvoja općine Sunja

2. Kritično pitanje:

KAKO PRESTRUKTURIRATI I INSTITUCIONALIZIRATI POLJOPRIVREDU SA SVRHOM PROIZVODNJE I PLASMANA PREPOZNATLJIVOG PROIZVODA?

Projekti (intervencije)

Podržati svaki oblik udruživanja poljoprivrednika u poljoprivredne zadruge i poljoprivredne udruge

Objašnjenje zašto smo odabrali navedenu intervenciju za prestrukturiranje i institucionaliziranje poljoprivrede.

Poznato je da na području općine Sunja tradicionalno susrećemo sve moguće oblike poljoprivredne proizvodnje, ali su to prvenstveno ekstenzivni uzgoji s prilično zastarjelom mehanizacijom i bez korištenja novih znanja i tehnologija. Naglašavamo da je takva situacija u pravilu, što ne znači da nema uzornih i kvalitetnih oblika poljoprivredne proizvodnje, ali je svakako treba razviti do razine koja omogućuje seljaku poljoprivredniku normalnu životnu egzistenciju.

U sklopu ovog Strateškog plana gospodarskog razvoja naznačit ćemo ključni problem ne samo seljaka kao individualnog poljoprivrednika već i kompletne poljoprivredne struke, a to je problem otkupa poljoprivrednih proizvoda. Naime vidljive su ogromne mogućnosti valorizacije pojedinih resursa i proizvodnih kapaciteta u Općini, ali isto tako ne možemo zaobići činjenicu da nema nosioca poljoprivrednog razvoja, kako lokalnog tako i regionalnog. Nekada su na ovom području nosioci poljoprivrednog razvoja bili Gavrilović i Vajda, kojih sada nema i (ili) na pokazuju interes za kooperaciju s malim poljoprivrednim proizvođačem.

Svakako treba usko specijalizirati određenu poljoprivrednu proizvodnju, što znači da je između ostalog moramo prilagoditi uvjetima tržišta i mogućnosti same provedbe. U općini Sunja visoke prinose možemo postići u svinjogojstvu, govedarstvu kroz proizvodnju mlijeka i proizvodnju mesa, konjogojstvo i voćarstvo. U novije vrijeme u ekspanziji je pčelarstvo dok su povrtlarstvo i cvjećarstvo trendovi koji ulaze na mala vrata zahtjevima vanjskog tržišta.

Također je veliki problem Općine što su mnogi poljoprivredno interesantni dijelovi minirani ili su minski sumnjiva područja. Nisu riješeni imovinsko-pravni odnosi i individualni posjedi su maleni, u pravilu rasparcelirani i znatno udaljeni jedan od drugog. Normalno da bi se o poljoprivrednom razvoju općine Sunja mogla napisati posebna studija, međutim u suštini i nije potrebna posebna analiza samog stanja koliko je potrebno jedno plansko i promptno rješenje za organiziranje poljoprivrede.

Sve gore navedeno upućuje na neophodno udruživanje poljoprivrednika i obiteljskih poljoprivrednih zadruga u poljoprivredne zadruge i (ili) poljoprivredne udruge koje će organizirati planski i kontrolirani uzgoj stoke, peradi, voćaka, ratarskih kultura i sl. u privatnim domaćinstvima s naglaskom na proizvodnju ekološki prihvatljivo, a nadasve zdravog proizvoda. Ovakav vid

kooperacije povećava tržišnu snagu svih združenih proizvođača. Kooperantima se u tom slučaju pruža mogućnost opskrbe repromaterijalima za sjetvu, te financiranje nabavke opreme, osnovnog stada i (ili) obrtnih sredstava. Također zadruga nudi u takvom slučaju i ostalu logističku podršku kroz knjigovodstvene i pravne usluge, usluge savjetovanja, uvođenja novih znanja i tehnologija i sl. Kooperanti pronalaze svoj interes kroz osiguran otkup proizvoda, iskorištenje postojećeg zemljišta i tržišno valoriziranje vlastitog rada.

Logičnim slijedom će se objediniti tržišni nastup zadrugara kroz prepoznatljivu robnu marku, gdje će se proizvodi standardnih karakteristika prodavati u dovoljnim količinama (što diktira tržište) kao robna marka zadruga. Cilj je stvoriti prepoznatljive zadrugne proizvode uz zadržavanje individualnosti svakog zadrugara.

Rastom udjela velikih trgovačkih lanaca na tržištu nije realno za očekivati da će mali, samostalni proizvođač jednostavno pronaći svoje mjesto dobavljača. Najprije što ne zadovoljava količinske potrebe pojedinog potencijalnog kupca iz navedenog sektora, a zatim i zbog nemogućnosti kontinuirane isporuke standardnih roba.

Općina će svakako u ovoj intervenciji sugerirati i poticati educiranost članova zadruga i kooperanata, te će pravodobno organizirati i provoditi edukativne programe na području Sunje.

Poljoprivrednike treba osposobiti da se uključe i na predstojeće europske fondove. U vrijeme dovršavanja ovog dokumenta formirana je SAPARD agencija na nacionalnoj razini koja će kroz svoja operativna tijela provoditi natječaj za sredstva sufinanciranja iz pretpripravnog fonda SAPARD, gdje će se moći kandidirati obiteljska poljoprivredna gospodarstva, zadruge, individualni poljoprivrednici i sl. Očekuje se da će natječaj biti objavljen u svibnju 2006. i prijava projektnih prijedloga trajat će do 31.12.2006. odnosno do ispunjenja kvote od 33 milijuna € (25 mil. EU + 8 mil. RH). Iz tog fonda pokriva se nekoliko mjera gdje postoji mogućnost sufinanciranja u iznosu do 50% za poljoprivrednike svih oblika, odnosno 75% za projekte državne uprave i jedinica lokalne samouprave.

Općina Sunja će se pravovremeno uključiti u promoviranje programa SAPARD te organiziranje i provedbu seminara i radionica u suradnji sa SMŽ, HZPSS-om i resornim ministarstvima

Mjere koje su interesantne za poljoprivrednike s područja općine Sunja su vezana za ulaganja u proizvodne objekte za proizvodnju mlijeka, mesa, jaja, voća i povrća, zatim za preradbene i doradbene kapacitete u proizvodnji mlijeka, mesa, jaja, voća i povrća, te ulaganja u deponiranje organskih ostataka, gnojiva i dr. Što se tiče same Općine postoji mjera koja će sufinancirati ruralnu infrastrukturu kroz nerazvrstane ceste.

Obzirom na malu količinu sredstava i vrlo kratak rok za prijavu projektnih prijedloga, od 01.01.2007. počinje u Hrvatskoj djelovati novi pretpripravní fond IPA, koji objedinjuje sva tri dosadašnja (PHARE + ISPA + SAPARD) i financirat će projekte iz pet sektora, gdje će područje poljoprivrede biti zastupljeno u IPARD-u.

2.1. PLAN AKTIVNOSTI ZA PRESTRUKTURIRANJE I INSTITUCIONALIZIRANJE POLJOPRIVREDE SA SVRHOM PROIZVODNJE I PLASMANA POLJOPRIVREDNOG PROIZVODA

AKTIVNOSTI	ODGOVORNOST	ROK/TRAJANJE	RESURSI
Poticati udruživanje poljoprivrednika	Općina, PZ	Kontinuirano	Proračun
Organizirati i provoditi edukativne programe u smislu potrebe udruživanja	Općina, SMŽ, resorna ministarstva,	Kontinuirano	Proračun, Županija, Resorna ministarstva, Donatori, PZ
Uključiti se i provoditi sve poticajne programe udruživanja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini	Općina, SMŽ, resorna ministarstva	Kontinuirano	Proračun, Županija, Resorna ministarstva
Uključiti se u program SAPARD kroz edukativne programe i organizirati isto na području Općine	Općina, PZ, HGK, Resorna ministarstva, SMŽ	30.05.2006.	Proračun
Osigurati prezentacije povoljnih kreditnih linija dostupnih poljoprivrednim gospodarstvima i zadrugama	Općina, PZ, Banke, ŠKZ, Resorna ministarstva	Kontinuirano	Banke, ŠKZ, Investitori, Donacije, Županija, Općina, Resorna ministarstva PZ
Vršiti promidžbu i stvarati uvjete za poljoprivrednu proizvodnju s regionalnim obilježjem	Općina, PZ, Resorno ministarstvo	Kontinuirano	HGK, Resorna ministarstva, Općina, Županija, Donatori, Potencijalni investitori, PZ, NVO
Informirati i obrazovati poljoprivrednike u svezi zakonskih rješenja i novih tehnologija i proizvodnji	Općina, PZ, Resorno ministarstvo	Kontinuirano	Mediji, HGK, PZ, Općina, Županija, Resorna ministarstva, Donatori, NVO
Stimulirati subvencijama sadni materijal, umjetno osjemenjivanje i proizvodnju	Općina, MPŠVG, SMŽ	Kontinuirano	Općina, SMŽ, resorna ministarstva, donatori, PZ
Organizirati i provoditi edukativne programe programa IPARD	Općina, SMŽ, MPŠVG	31.12.2007.	Općina, PZ, Ulagачi, MPŠVG
Podupirati proizvodne programe ekološke poljoprivrede	Općina, Županija, PZ, Resorno ministarstvo	Kontinuirano	Općina, Županija, Resorna ministarstva, Investitori, Donatori, NVO

2.1. LOG FRAME ZA PRESTRUKTURIRANJE I INSTITUCIONALIZIRANJE POLJOPRIVREDE SA SVRHOM PROIZVODNJE I PLASMANA POLJOPRIVREDNOG PROIZVODA

LOGIKA INTERVENCIJE	POKAZATELJI NAPRETKA	IZVORI POKAZATELJA	PRETPOSTAVKE
Organizirati plansku poljoprivrednu proizvodnju uz uspostavu institucionalne infrastrukture. Osigurano tržište poljoprivrednih proizvoda s područja Općine	Broj edukativnih programa, povećan broj investicija, novootvoreni broj gospodarskih subjekata, ukupan prihod i rashod, ukupan broj stalno i samozaposlenih	Statistika SMŽ, buduća poljoprivredna komora, HZPSS, HSC, HZZZ, HZZ, HZMO, Porezna uprava, Mediji	
Podržati svaki oblik udruživanja poljoprivrednih proizvođača. Stvaranje prepoznatljivog poljoprivrednog proizvoda u dovoljnim količinama.	Osnovane PZ (poljoprivredne zadruge) i UP (udruge poljoprivrednika). Prepoznatljiv proizvod na tržištu	Sudski registar Trgovačkog suda, Uprava prihoda, HGK, HZZZ, Izvješća JUO Općine	Pravilan marketinški pristup, nastup na specijaliziranim sajmovima, promocija, kontinuirana edukacija
Razvoj kooperacije, ekonomična uporaba sredstava za rad; zajednički nastup na tržištu; izgrađeni doradbeni i preradbeni kapaciteti;	Iskorištenost postojećih kapaciteta, nova ulaganja, povećana proizvodnja.	Broj novootvorenih pogona, bankovna izvješća, Mediji, Certifikati, medalje, diplome, Vizualni izgled poljoprivrednog gospodarstva, Proizvodnja po jedinici mjere	Okupljanje poljoprivrednih površina i aktivno uključivanje u fondove Europske unije, svjetske banke, EIB, FRR i dr.

Uključivanje OPG-a i individualnih poljoprivrednika u PZ	PREDUVJET Općinsko vijeće prihvaća ovaj projekt u sklopu Strateškog plana gospodarskog razvoja općine Sunja
	VRIJEDNOSTI
RESURSI/SREDSTVA	Općinski proračun, Županija, Resoma ministarstva, Potencijalni investitori, Donatori, Javna poduzeća, PZ, HGK
AKTIVNOSTI Poticati udruživanje poljoprivrednika Organizirati i provoditi edukativne programe u smislu potrebe udruživanja Uključiti se i provoditi sve poticajne programe udruživanja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini Uključiti se u program SAPARD kroz edukativne programe i organizirati isto na području Općine Osigurati prezentacije povoljnih kreditnih linija dostupan poljoprivrednim gospodarstvima i zadrugama Vršiti promidžbu i stvarati uvjete za poljoprivrednu proizvodnju s regionalnim obilježjem Informirati i obrazovati poljoprivrednike u svezi zakonskih rješenja i novih tehnologija i proizvodnji Stimulirati subvencijama sadni materijal, umjetno osjemenjivanje i proizvodnju Organizirati i provoditi edukativne programe programa IPARD Podupirati proizvodne programe ekološke poljoprivrede	

3. Kritično pitanje:

KAKO UJEDINITI KULTURNE, SPORTSKE I TRADICIJSKE VRIJEDNOSTI U JEDINSTVENU TURISTIČKU PONUDU?

Projekti (intervencije)

Promocija turističkih vrijednosti Sunje kroz događaje i medije

Objašnjenje zašto smo odabrali navedenu intervenciju za ujedinjenje kulturne, sportske i tradicijske vrijednosti u jedinstvenu turističku ponudu

Općina Sunja vrlo je bogata raznim turističkim atrakcijama, ali ih je većina pojedinačno zastupljena i ne može se kvalitetnije valorizirati, jer jednostavno ne veže potencijalnog posjetioca, turista, potrošača ili bilo koju drugu kategoriju na duže zadržavanje u ovim prostorima. To svakako treba promijeniti i stoga ćemo kroz Strateški plan gospodarskog razvoja podsjetiti na vrijednosti ovoga kraja, te odrediti smjernice približavanja istog potencijalnom korisniku. Na kraju ćemo ustanoviti da je već i ovaj dokument na neki način promotivni materijal turističke ponude.

Također je potrebno napomenuti da je materijal korišten u ovoj intervenciji sastavni dio službene internet stranice Turističke zajednice općine Sunja i kao takav ukazuje na vrlo kvalitetnu inicijativu.

TRADICIJSKO GRADITELJSTVO

U Posavini, bogatoj hrastovima šumama, ljudi su tijekom prošlih vremena višestruko koristili drvo hrasta, prvenstveno kao materijal za izgradnju stambenih i gospodarskih zgrada. Žirom su hranili stoku, ali prehranjivali su se i ljudi u teškim godinama gladi.

»Hiže« u potpunosti izgrađene od drveta specifičnost je posavske arhitekture. Lijepo uklopljene u okoliš »hiže« su odolijevale posebnim prirodnim okolnostima poput poplava, vjetrova, topline Sunca. Posavsku »hižu« krasi jednostavnost i funkcionalnost svih njenih dijelova.

Stara posavska kuća najčešće je velika, prostrana katnica. Izgrađena je od debelih hrastovih planjki i greda, najčešće tesanih, ali i piljenih - međusobno povezanih hrvatskim ili njemačkim vezom. Krovovi su umjereno koso položeni i dvostrešni, a većina kuća ima poluskošeni zabatni dio. Krovovi su nekad bili pokriveni šindrom ili kalanom daskom, dok se danas za pokrov pretežito koristi »biber« crijep. Prozorski otvori ili »obluci« - kako ih mi ovdje zovemo - maleni su i imaju dva krila s drvenim »poljkama«. Između prizemlja i kata te kata i zabata nalazi se »krovec«, koji štiti prozore od izravnog udara kiše (i tu se najviše zadržala kalana daska kao materijal za pokrivanje). Na katnom pročelju obično se nalazi izrezbaren ukrasni »friz«.

U prizemlju su dvije zatvorene prostorije: prednja i stražnja »šuta«, a između njih poluzatvorena »suša« ili »uvoz«. Služe kao spremište ljetine, a srednja za smještaj poljoprivrednih alatki ili kao spremište za kola. Na bočnoj strani kuće su natkrivene stube s ukrašenom ogradom. Stube vode u natkriveni trijem »ganjek«, iz kojeg se ulazi u ostale prostorije na katu. Kat je obično malo većih dimenzija nego prizemlje. U najvećoj

prostoriji kata »iži« odvijao se život obitelji. S druge strane »ganjka« je manja prostorija »ižica«, a služila je za spremanje škrinja sa živežnim namirnicama, ali ponekad i za spavanje. Trijem »ganjek«, koji može biti zatvoren ili poluzatvoren, proteže se uz bok kuće i završava sa zahodom. Tavan služi za sušenje žita i kukuruza, kao i za sušenje i dimljenje mesa.

Uzduž cijele kuće u prizemlju i na katu proteže se greda zvana »sljeme«, dugačka koliko i kuća.

Uz kuće u dvorištu nalazili su se i »čardaci«, drvene zgrade najčešće s jednom prostorijom u prizemlju i s jednom ili dvije na katu. Služile su za stanovanje mladih bračnih parova iz obiteljske zadruge.

Uz kuće i »čardake« u jednom domaćinstvu u istom dvorištu nalazila se još i štala, »suša« za kola tzv. »kolnica«, pa hambar, svinjac i kokošinjac.

U većim zadrugama nalazile su se još i »kuvarnice« - prizemne građevine s jednom ili dvije prostorije koje su služile kao ljetne kuhinje, a uz njih je obično bila i krušna peč.

Kuće su u prostoru smještene tako da je pročelje okrenuto prema jugu. Smještene su vrlo blizu puta s pročeljima okrenutima cesti.

U sunjskom kraju očuvao se veliki broj takvih posavskih »hiža«, a najviše u Gredi gdje još i danas postoje veliki nizovi takvih drvenih zdanja građenih rjeđe hrvatskim, a više njemačkim uglom. Nastale prije mnogo godina, rezultat su strpljenja, iskustva, znanja i vještina stjecanih i prenošenih naraštajima.

Ovakav oblik tradicijske baštine gdje je vidljiva vrijednost koja zanima stranog turista i potencijalnog potrošača, treba kao simbol ovog kraja naći mjesto u suvenirskoj obrtničkoj djelatnosti koja će također u početku biti poticana mjerama razvoja općine Sunja ili će se uključiti u postojeće programe SMŽ, odnosno resornih ministarstava. Također je potrebno organizirati informativne seminare za educiranje vlasnika i potencijalnih vlasnika te ih upoznati s raznim programima ministarstva kulture, europskih integracija i natječajima nevladinog sektora koji podržava takav oblik obnove, sanacije i (ili) opremanja. Vidljivi pozitivni rezultati takvog pristupa su preko rijeke Save u Gušću, Kratečkom, Mužilovčici, a nadasve u Krapju – selu graditeljske baštine.

Na kraju, poznato je da u Sunji ionako nedostaje smještajnih kapaciteta.

NARODNA NOŠNJA

»Bolje nek stane gora i voda nek cura«, riječi su majki i baki Posavine upućene kćerkama i unukama. Drugim riječima, ženska ruka nije smjela nikad mirovati. Ako se nije smjelo presti ni tkati (prigodom svetaca, Kvatri), smjelo se i moralo vesti. Takav odnos prema radu, u Posavini, preradu i izradu odjevnih predmeta od lana (prediva) doveo je do savršenstva. Kao što su dečki na paši s ljubavlju izrađivali »preslice«, nastojeći da budu što ljepše jer će s njima presti njihove odabranice, tako su i djevojke, odnosno žene veliku pozornost posvećivale kvaliteti platna i ukrasa na nje-mu. Samo jedna i to bijela boja, jer je ukras na nošnji poznat pod nazivom - belo po belom, za žene sunjske Posavine (Greda Sunjska, Gradusa Posavska, Gornja i Donja Letina, Selišće, Bistrač, Žreme, Krivaj i Sunja) predstavljala je još jednu otežavajuću okolnost.

Zašto na ovoj nošnji dominira bijela boja pokušalo se objasniti na više načina. Naime, u sunjskom kraju postoji legenda da su žene u znak žalosti, nakon jed-

nog od ratova koje su njihovi momci i muževi vodili po raznim bojištima Europe i masovne pogibije, iz njihovih ukrasa na nošnjama izvukle sve ostale boje, tako da je ostala samo bijela i kao boja žalosti. Druga, pak, priča govori da su, s obzirom na to da je sunjski kraj bio područje čestih upada turskih četa, nesigurnost i strah otjerali trgovce s raznobojnim koncima i tkaninama i ostala je bijela nit na bjeloj podlozi. Ponekad se koristila crvena i crna boja dobivena od tanina johe ili njenog ugljena.

Platno na kojem se izrađuje vez je domaće laneno s lanenom niti (naše žene kažu od »pređe«). Širinu platna na tkalačkom stanu za izradu nošnje i ostalog potrebnog tekstila žene kod nas nazivaju »pole«.

Postoji više vezova karakterističnih za nošnju Gre-de Sunjske, Sunje i okolice, a jedan od najpoznatijih je »tvez po tvezu«, koji se izvodi izvlačenjem niti, a potom se na uzdužnim nitima svilcem oplicu različiti ukrasi s različitim mustrama (predlošcima).

Tehnika »lozanja« izvodi se tako da se na platnu najprije opšiju kvadratići, a potom se između njih izrežu niti. Kvadratići se unaprijed raspoređuju prema određenoj mustri.

»Necanje« je tehnika u kojoj se izrežu svake druge dvije i dvije niti potke i osnove, a potom se niti koje su ostale oplicu koncem. Na taj način dobiva se izgled četvrtaste mreže.

Svi opisani vezovi izvode se na »nemoćnini« (ne peru se) i stoga se prigodom vezenja strogo vodila briga o čistoći ruku, odjeće i okoline.

Posebna pozornost posvećivala se oglavlju koje je vezeno s posebnom ljubavlju, a odavalo je dob i položaj žene.

Mlade djevojke, »cure«, nisu nosile posebni ukras na glavi. Kosa im je obično bila začesljana unatrag prema jednoj pletenici koja je u korijenu bila ukrašena višebojnom ružom (mogla je biti i jednobojna).

Posebna djevojačka oznaka je »parta«, a nosila se u svečanim prigodama i vrlo kratko razdoblje prije udaje. Izrađena je u obliku kružnog obruča, ukrašena raznobojnim (staklenim) zrcima i sitnim koraljima. Na stražnjoj strani »parte« pričvršćeni su privezači (široke brokatne vrpce koje padaju niz leđa), a prekrivaju kosu spletnu u jednu pletenicu. Ako »partu« nosi mladenka u svatovima, na nju se stavi ukras od umjetnog cvijeća.

Odmah nakon udaje pletenica se raspliće i reže, a na glavu se stavlja »poculica« (kapica). Jedan dio »poculice« je ukrašen tkanim ili vezanim uzorkom. Na zatiljku ispod »poculice« veže se višebojno vezena ruža.

Ponekad su žene prigodom izlaska iz kuće preko »poculice« stavljale »peču«. To je marama s tkanim ili vezanim ukrasom. Veličina i smještaj ukrasa ovise o načinu stavljanja »peče« na glavu.

»Popečena peča« ukrašena je vezom sa sve četiri strane, a na glavu se polaže na vrlo složen način kako bi ukrasi uokviravali lice i bili vidljivi na dijelovima koji padaju niz leđa.

»Peča« se može nositi i kao »rubac« (marama), ali u tom slučaju je siromašniji ukras.

Prema tomu, dijelovi ženske narodne nošnje su: »opleće« – jedna vrsta bluze širokih dugačkih rukava, »rubaca« – suknja, »zastor« – pregača, »pas« – vu-neni pojas, »poculica« – oglavlje udane žene (kapica), »peča« – rubac (marama), »parta« – djevojačko oglavlje, »zobun« – dulji prsluk bez rukava (jer se oblači na opleće), čizme ili cipele – sa malo povišenom petom visine tri do pet centimetara.

Muška narodna nošnja nije se bitno razlikovala od ostalih muških nošnji Sjeverozapadne Hrvatske. Njeni dijelovi su: »rubaća« – košulja, »gaće« – neka vrsta hlaća od domaćeg platna, »obojci« – lanene krpe veličine približno 20 x 50 cm za omatanje nogu umjesto čarapa, »opanjki« – skiptnjaci i kajišari (imali duge kajise za vezivanje obojaka), »škrlak« – šešir, bio je kupovni, a s obzirom na to da glava ne smije biti bez pokrivala upotrebljavale su se i šubare od pravog ili umjetnog krzna.

Radna skupina se složila da je potrebno detaljno predstaviti potencijalno blago ovog kraja iz opravdanog razloga što je demografska slika Općine u pogledu starosti domaćinstva vrlo nepopularna, odnosno u ruralnom dijelu prisutan je jako veliki broj starih žena, a koje upravo svoju egzistenciju mogu osigurati kvalitetnom turističkom ponudom kroz gore navedeno. Svakako treba poticati i podržavati inicijativu organizacije tematskih radionica raznih tehnika (heklanja, necanja, kukičanja i dr.) gdje bi turistima bio osmišljen aktivan i kreativan boravak u Sunji, npr. u ambijentu HIŽE, a recimo za vrijeme održavanja konjogojske izložbe.

POSAVSKI KONJ

Posavski konj stručno zvan hrvatski posavac s obzirom na tjelesne mjere, težinu i temperament - pripada skupini hladnokrvnih konja. Analizom krvi posavskih konja dokazano je da je hrvatski posavac posebna skupina konja, što ga svrstava u red svjetski priznatih pasmina. Zbog njegova povijesnog razvoja, može mu se pripisati sličnost s nekoliko skupina konja, pa čak i s poni konjima.

Čovjekov utjecaj na križanje dao je uspješan rezultat glede obilježja hrvatskog posavca, ali nije zanemariv ni utjecaj načina držanja i ispaša u posavskim poljima. Njegov izgled plijeni pozornost: uska i duga glava, velike oči, male kratke uši, kičice na nogama obrasle duljom dlakom, kitnjast rep, bujna griva.

Prsa su mu duboka, široka i duga, a rebra zaobljena, leđa široka i uleknuta, sapi zaobljene, kopita plića i lijepo oblikovana zbog kretanja po močvarnom pašnjaku. Hrvatskog posavca resi dobroćudnost, poslušnost, vjernost, izdržljivost i skromnost.

Njegova najčešća boja je doratna, rjeđe vrana i siva, a najrjeđa je alata.

Činjenica je da se broj takvih konja u posljednjih trideset godina, između ostalog i zbog korištenja mehanizacije, značajno smanjio. Time je njegova vrijednost značajno porasla u prirodnom staništu posavskih pašnjaka.

POSAVSKI GONIČ

Posavski gonič pripada rijetkoj hrvatskoj autohtonoj pasmini lovačkoga psa. Spada u skupinu kratkodlakih goniča. Uzgaja se još od 16. stoljeća i to posebno na prostoru sisačke Posavine. Najstariji pisani dokumenti o toj pasmini potječu iz dalekog 14. stoljeća i čuvaju se u Đakovačkoj biskupiji.

Kako služi za lov kao gonič, ne smije biti previsok niti pretežak. Mužjak je visok od 46 do 58 centimetara, a ženka u prosjeku 46 centimetara. Trup mu je za 11 do 13 centimetara dulji od visine grebena. Čvrstog je tijela i guste i čvrste dlake. Temeljna boja mu je pšenično-žuta, a može se kretati do pšenično-rumene. Bijela boja javlja se na glavi u obliku lise, na grlištu, na šapama i vrhu repa. Nos i oči su mu tamni, a resi

ga začuđen pogled, pokretljivost i brzina, glasanje zvonkim, jasnim i visokim glasom.

Naziv posavski gonič dobiva 1959., standard mu je priznat 1955., a potvrđen 2003. godine.

Iznimno je cijenjen u Hrvatskoj i Bosanskoj Posavini zbog brzine i pokretljivosti, a posebno zbog poslušnosti i privrženosti gospodaru.

ŠPILJA GRADUSA

Iako je postojanje špilje Gradusa otprije poznato lokalnom stanovništvu, tek su nedavna speleološka istraživanja članova speleološkog odsjeka Planinarskog društva Sveučilišta »Velebit« iz Zagreba, otkrila bogatstvo podzemlja i raznolike speleološke fenomene u njenom unutrašnjem dijelu. Smještana u selu Velika Gradusa, s ulazom iz napuštenog kamenoloma, špilja predstavlja do sada nepoznatu vrijednost ovog kraja.

Špilja Gradusa nastala je formiranjem podzemnih šupljina u procesu okršavanja stijena na tom području. Stijene u kojima je špilja »rasla« formirane su taloženjem sedimenata u moru koje je nekada pokrivalo te krajeve. Povlačenjem mora te izlaskom stijena na površinu stvoreni su uvjeti za stvaranje podzemnih prostora. U novonastalim šupljinama, u mraku podzemlja, započeo je novi život – kapanje vode i rast kamenih ukrasa. Ova priča započela je prije 10-tak milijuna godina, a nastavlja se i danas.

Ulaz u špilju otvoren je prilikom radova u kamenolomu. Iako se sa sigurnošću ne zna kada, poznato je da eksploatacija kamena na području Graduse datira još od vremena Turaka. Od tada su ulazni, pristupačniji dio špilje vjerojatno obilazili povremeni posjetitelji. Ipak, nedavna speleološka istraživanja špilje ne pružaju nalaze da su ljudi ikada kročili u udaljenije dijelove njenih kanala.

Teško prohodni uski prolazi, djelomično potopljeni kanali i zbog blata klizave stjenke špilje svrstavaju je u vrlo zahtjevnu kategoriju speleoloških objekata. No trud uložan da bi se svladale poteškoće na koje se nailazi prilikom napredovanja u prvom dijelu špilje, bogato je nagrađen pogledom na bogatstvo ukrasa kojima ova špilja obiluje u dubinama svojih kanala. Upravo ta specifična morfologija otežavala je napredovanje u početku istraživanja, tako da je ukupna duljina špilje od 455 metara dosegnuta tek nakon učestalih akcija tijekom godine dana.

U špilji je jasno izražen glavni kanal smjera pružanja SZ-JI. U njemu se, malo prije polovice, odvajaju dva kraka – jedan je slijepi meandar dužine samo 12,5 metara, dok se drugi meandrirajući spaja na vodenu etažu. Zbog uskoće meandra te potrebe za korištenjem ronilačkih odijela za daljnje napredovanje, ovaj krak špilje za sada nije dalje istraživao. U glavnom kanalu voda se nekoliko puta pojavljuje i nestaje, da bi njegov izlazni dio u potpunosti bio potopljen. Udaljeniji, suhi dio ovog kanala bogato je ispunjen špiljskim ukrasima – sigama: stalaktitima i stalagmitima, kamenim zavjesama i stupovima, pa čak i helaktitima. Na njegovom kraju pokušalo se prokopati prolaz na mjestu gdje se sumnjalo u nastavak kanala, ali je to onemogućilo kameno zarušenje. Osim glavnog kanala, iz ulazne dvorane odvaja se jedan bočni prolaz koji se spušta do vode. U nastavku voda ga u potpunosti potapa te je daljnje napredovanje onemogućeno.

Danas špilja pruža utočište velikoj koloniji šišmiša koji se u sumrak mogu vidjeti kako izlijeću kroz niski

otvor špilje. Taj ulaz u špilju Gradusa možda nije jedini, ali je za sada samo on poznat. A za ostale ulaze svakako bi valjalo konzultirati tamo nastanjene šišmiše.

U istraživanjima špilje ukupno je sudjelovalo 19 speleologa, članova speleološkog odsjeka PDS »Velebit« iz Zagreba, a istraživanja su dokumentirana digitalnim foto-materijalom te izradom detaljnog nacrtu špilje.

Važno je napomenuti da u kulturnom životu Sunje sudjeluju tri kulturnoumjetnička društva, puhački orkestar, zbor župe Svete Marije Magdalene, mažoretkinje, sport vrlo uspješno predstavljaju strelčari i ribolovci, aktivni su nogometaši, pikado natjecatelji i sl. ali svima je zajedničko da se trebaju što više uključiti u turističku ponudu Općine, a samim time će imati i vrlo efikasnu vlastitu promociju.

Ovaj plan sugerira plansko organiziranje nekoliko događaja u Općini uz što veći broj učesnika i ono što je nezaobilazno u takvim aktivnostima, izgradnju smještajnih kapaciteta i poznavanje stranih jezika.

SKELE NA SAVI

Vrlo značajan resurs atraktivne turističke ponude uz već dokazanu prometnu važnost pružaju poveznice obala rijeke Save. To su registrirane skele u Hrvatskom registru brodova s dozvolom za prijevoz putnika, robe i vozila kojima upravljaju školovani skelari i (ili) mornari motoristi. Na svakoj su zaposlena po dva djelatnika, po jedan u smjeni.

Na području općine Sunja trenutno prometuju tri skele, a nalaze se na 550. km od ušća rijeke Save u Dunav (skela Bobovac – Mužilovčica), 557. km (skela Selišće Sunjsko – Kratečko) i na 567. km (skela Gradusa Posavska – Lukavac). Sve tri ujedno povezuju i dvije jedinice lokalne samouprave u Sisačko-moslavačkoj županiji, grad Sisak i općinu Sunja te time dokazuju i širi značaj.

U tijeku Domovinskog rata, prijevoz skelom bio je jedini siguran način komunikacije između Sunje i Siska, odnosno Zagreba, dok se danas najviše koristi za prometovanje lokalnog stanovništva tog dijela Posavine uz napomenu izuzetne važnosti prijevoza stoke u određeno doba godine.

Dimenzije pontona su 12 m dužina x 3 m širina x 1,3 m visina, dok je korisni prostor za smještaj putnika, robe i vozila 10 x 8 m, a nosivost je između 15 i 20 t.

U dogovoru s Javnom ustanovom Park prirode Lonjsko polje, te kroz zajedničke projekte Turističkih zajednica Siska, Sunje i Jasenovca potrebno je iste uvrstiti u turističku ponudu, te organizirati dnevne i noćne panoramske vožnje rijekom Savom s dodatnim sadržajima. Svakako su najatraktivniji sadržaji za ribolovce, posjetitelje Lonjskog polja, učenike škole u prirodi i sl.

MLINOV

Posebno vrijedni i atraktivni turistički potencijali nisu vezani samo uz rijeku Savu, naime rijeka Sunja, potok Jastrelica i potok Gradusa obiluju predivnim, vrlo vrijednim i građevinski specifičnim mlinovima koji zahtijevaju obnovu i povećanu brigu.

Na rijeci Sunji su u mjestu Četvrtkovac Obradovičev i Kostin mlin, u mjestu Sunja ističu se Hajdukovičev, Kozaričev, Klipičev i Šeranov mlin, zatim mlin u Šašu na potoku Jastrelici, te u Velikoj Gradusi na potoku Gradusa. Proces obnove mlinova već je otpočeo.

Svakako je potrebno očuvati izvorne vrijednosti u skladu s tradicijom. Pri obnovi potrebno je upotrijebiti isključivo prirodne materijale i tradicijsku tehnologiju kojom se gradilo prije više od stotinu godina. Treba težiti zadržavanju postojećih dimenzija mlinova i oblika krovišta, autentično obnavljati postrojenja i prostorije unutar mlina, kao i potreban prostor za mlinara, kako bi se mlinovi stavili u funkciju i započeli s mljevenjem brašna. Takvim oblikom eksploatacije postojećih, a obnovljenih resursa, obogatila bi se turistička ponuda općine Sunja, a također stvorili temelji za organiziranje specijaliziranih događaja tipa ekološkog pristupa dorade i prerade žitarica, oživljavanja i razvoja tradicijskih obrta, primjer tradicijske arhitekture i dr.

RUKAVCI, POLOJI I JEZERO

Desna obala rijeke Save od Graduse Posavske do Ivanjskog Boka (Bistrač, Bobovac, Crkveni Bok, Donja Letina, Gornja Letina, Gradusa Posavska, Greda Sunjska, Ivanjski Bok, Krivaj Sunjski, Novoselci, Selišće Sunjsko, Strmen, Sunja i Žreme) obiluje velikom količinom vodnog resursa koji se između ostalog može i treba valorizirati kroz razne oblike turističke ponude, ponajviše kroz ribolovni turizam.

Tu se prvenstveno misli na dolinu rijeke Sunje, jezero u Donjoj Letini, stare rukavce rijeke Save i poloje uz rijeku Savu.

I na kraju ne smije se zaboraviti da je tendencija, navedene lokalitete koristiti kao zaštićene dijelove prirode, osigurati takav status i na taj način vrednovati činjenicu ekološki čistog krajobrazu. Za isto je potrebno izraditi stručno obrazloženje.

Inače, općina Sunja kroz elaborat Konzervatorska studija sa sustavom mjera zaštite nepokretnih kulturnih dobara, a koju je izradio Konzervatorski odjel u Zgrebu, predlaže zaštitu slijedećih zona povijesno neizgrađenih područja u naseljima:

- Bistrač (zona poloja uz staru Savu, visoka ambijentalna vrijednost, zona ekspozicije povijesne ruralne strukture),
- Bobovac (zona poloja uz Savu, panoramske vizure na vodotok i drugu obalu, vrbici, ambijentalno-krajobrazne vrijednosti),
- Crkveni Bok (zona poloja uz staru Savu – Lonjski Bok, izrazite ambijentalno-krajobrazne vrijednosti, te zona poloja uz staru Savu – Oštra Luka),
- Gradusa Posavska (zona poloja uz Savu, panoramska vizura na vodotok i drugu obalu),
- Gornja Letina (zona poloja uz Savu, vrtovi, voćnjaci i vrbici, ambijentalno-krajobrazne vrijednosti),
- Ivanjski Bok (zona poloja i stare Save – Oštra Luka, ambijentalno-krajobrazne vrijednosti),
- Selišće Sunjsko (zona poloja uz staru Savu, panoramska vizura na vodotok i drugu obalu, skelni prilaz, visoka ambijentalna vrijednost, zona ekspozicije povijesne ruralne strukture),
- Strmen (zona poloja uz Savu, ambijentalna vrijednost i zona poloja uz staru Savu),
- Sunja (obale rijeke Sunje, zona krajobraznih vrijednosti i ekspozicije povijesne strukture, panoramske vizure na vodotok i poteze povijesne izgradnje, mlinice, drveni pristani, slapovi i vegetacija – visoka krajobrazno – ambijentalna vrijednost, zaštita unutar granica povijesnog naselja),
- Žreme (zona starog toka rijeke Sunje).

3.1. PLAN AKTIVNOSTI ZA OBJEDINJAVANJE KULTURNIH, TRADICIJSKIH I SPORTSKIH VRIJEDNOSTI U ZAJEDNIČKU TURISTIČKU PONUDU

AKTIVNOSTI	ODGOVORNOST	ROK/TRAJANJE	RESURSI
Inicirati izradu Plana turističke ponude općine Sunja	Općina TZ	30.06.2007.	Proračun
Pripremiti i održati sastanak sa svim potencijalnim sudionicima i zainteresiranima za organizaciju polivalentnih događaja	Općina, TZ	30.09.2007.	Proračun
Inicirati izradu promotivnog materijala i osigurati sredstva za tiskanje takvog Plana	Općina, TZ, SMŽ, MMTPR, HGK, poduzetnici	31.10.2007.	Općina, TZ, SMŽ, MMTPR, HGK, poduzetnici
Pripremiti i provesti natječaj za odabir izvođača	Općina TZ	31.10.2007.	Proračun, TZ
Izrada i tiskanje Plana kao promotivnog materijala	Općina, TZ, izvođač	31.03.2008.	Sredstva osigurana
Organizirati prezentaciju promotivnog materijala	Općina, TZ	30.04.2008.	Proračun, SMŽ, MMTPR
Pripremati i organizirati događaje prema Planu	Općina, TZ, sudionici	Kontinuirano	Općina, TZ, SMŽ, MMTPR, HGK, poduzetnici
Provoditi mjere subvencioniranja za adaptaciju i obnovu kulturne baštine (mlinovi), te smještajne kapacitete	Općina, TZ, resorna ministarstva	Kontinuirano	Općina, TZ, SMŽ, MMTPR, HGK, poduzetnici
Inicirati, poticati i podržati izradu suvenira Općine	Općina, TZ, SMŽ	31.12.2008.	Općina, TZ, SMŽ, MMTPR, HGK, poduzetnici
Poticati zaštitu prirodnih bogatstava kroz izradu stručnog obrazloženja (osiguranje sredstava, provedba natječaja i dr.)	Općina, TZ	31.12.2009.	Općina, TZ, SMŽ, MMTPR, HGK, potencijalni donatori, fondovi EU, poduzetnici
Provoditi edukativne programe iz područja razvoja turizma	Općina, TZ, SMŽ, MMTPR	Kontinuirano	Općina, TZ, SMŽ, MMTPR, HGK, poduzetnici

3.1. LOG FRAME ZA OBJEDINJAVANJE KULTURNIH, TRADICIJSKIH I SPORTSKIH VRIJEDNOSTI U JEDINSTVENU TURISTIČKU PONUDU

	LOGIKA INTERVENCIJE	POKAZATELJI NAPRETKA	IZVORI POKAZATELJA	PRETPOSTAVKE
SVEOBUHVAATNI CILJ	Objediniti turističku ponudu zaštićenog obnovljenog područja Posavine	Broj noćenja, broj prijavljenih gostiju, povećanje standarda stanovništva, izgled Općine, broj posjeta službenoj internet stranici TZ Općine	TZ, Općina, Porezna uprava, vizualna slika	
SVRHA	Valorizirati pojedinačne kulturne, tradicijske i sportske vrijednosti	Sunja prepoznata kao potencijalna turistička destinacija. Sve veći broj aktivnosti i sudionika	TZ, Mediji, Broj događaja u Općini, Broj posjetitelja, Ukupan prihod	Kontinuiran marketinški pristup. Prezentacija Plana na specijaliziranim sajmovima. Suradnja s medijima
OČEKIVANI REZULTATI	Promotivni materijal s planom kompletne turističke ponude općine Sunja. Obnovljeni mlinovi. Zaštićena prirodna baština. Povećan broj smještajnih kapaciteta	Broj obnovljenih mlinova. Zaštićeni lokaliteti. Broj registriranih iznajmljivača soba, kuća, apartmana i sl. Plan turističke ponude i razvoja.	Vizualna slika Općine, FINA; Komore, Porezna uprava, TZ, Općina	Postignut zajednički interes u sklopu višednevnih događanja. Zadržana ambijentalno-krajobrazna vrijednost u duhu tradicije.

Poduzetnička inicijativa lokalnog stanovništva za turističkom djelatnosti	PREĐUVJET Općinsko vijeće prihvaća ovaj projekt u sklopu Strateškog plana gospodarskog razvoja općine Sunja
	VRIJEDNOSTI
RESURSI/SREDSTVA	Općinski proračun, Županija, Resorna ministarstva, Potencijalni investitori, Donatori, Javna poduzeća, PZ, HGK
AKTIVNOSTI Inicirati izradu Plana turističke ponude općine Sunja Pripremiti i održati sastanak sa svim potencijalnim sudionicima i zainteresiranim za organizaciju polivalentnih događaja Inicirati izradu promotivnog materijala i osigurati sredstva za tiskanje takvog Plana Pripremiti i provesti natječaj za odabir izvođača Izrada i tiskanje Plana kao promotivnog materijala Organizirati prezentaciju promotivnog materijala Pripremati i organizirati događaje prema Planu Provoditi mjere subvencioniranja za adaptaciju i obnovu mlinova u duhu tradicije, te smještajne kapacitete, a sve u sklopu očuvanja ambijentalno-krajobraznih vrijednosti Inicirati, poticati i podržati izradu suvenira Općine Poticati i inicirati izradu stručnih obrazloženja u svrhu zaštite određenih lokaliteta prirodne baštine Provoditi edukativne programe iz područja razvoja turizma	

10. PROVOĐENJE, PRAĆENJE I AŽURIRANJE STRATEŠKOG PLANA

Svrha Strateškog plana gospodarskog razvoja nije skrivanje po ladicama i ormarima, već konkretan alat za pripremu i provedbu određenih projektnih prijedloga i uključivanje zajednice u kvalitetan i planski ekonomski preobražaj. Obzirom da je strateško planiranje proces koji traje, dakle neprekidan tijek pripreme i implementacije projekata, tako je i ovaj posljednji korak u PRLS za model gospodarskog razvitka u biti logičan slijed.

Provođenje je najkvalitetniji test samog Plana, gdje praćenje i ažuriranje ocjenjuju:

- Kako napreduje stvarno provođenje?
- Pokreće li provođenje zajednicu prema postizanju vizije?
- Treba li se Plan revidirati kako bi bio realniji i u skladu sa situacijom?

Prema napatku PRLS-a model gospodarskog razvitka koristi tri nivoa praćenja i ažuriranja, gdje se prva dva odnose na preporučene intervencije i rezultate njihove primjene, dok se treći nivo bavi ažuriranjem strateškog plana.

1. Da li se intervencija provodi prema preporukama strateškog plana?
2. Dovodi li intervencija do očekivanih rezultata, ostvarenja svrhe projekta i ciljeva?
3. Da li se okolina promijenila tako da to utječe na izbor kritičnih pitanja, intervencija i tijela zaduženih za provođenje u strateškom planu?

Odgovornost za praćenje i ažuriranje strateškog plana može preuzeti JLS, odnosno dio ili cijela Radna skupina strateškog planiranja, ali isto tako i neko drugo tijelo koje je ovlastila JLS npr. agencija za lokalni razvoj i sl.

Iskustvo je pokazalo da je vrlo prihvatljivo i korisno da JLS nastavi suradnju s konzultantom koji daje potporu grupi za praćenje postavljajući određene okvire njezina rada u tijeku praćenja i ažuriranja. Svakako je najuspješniji proces praćenja kada je pozitivan (praktično rješavanje novonastalih problema), transparentan (rezultati praćenja dostupni javnosti), demokratičan (uključenost svih sektora) i strateški (kretanje prema ostvarenju vizije), a Vizija općine Sunja je, da još jednom podsjetimo:

POLJOPRIVREDNO – TURISTIČKA SREDINA MLADIH, EUROPSKI ORIJENTIRANIH PODUZETNIKA, GDJE SE POŠTUJU KULTURNE I TRADICIJSKE VRIJEDNOSTI, TE PRATE SPECIFIČNI SPORTSKI TRENDVI

11. LITERATURA

- Priručnik za gospodarski razvoj u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave – The Urban Institute i Savez Udruga gradova i Udruga općina Republike Hrvatske – Zagreb, 2004.
- Priručnik za praćenje i ažuriranje strateškog plana gospodarskog razvoja u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave – The Urban Institute i Savez Udruga gradova i Udruga općina Republike Hrvatske – Zagreb, 2005.
- Priručnik za organizatore zajednice – OGI – Osijek 2001.
- Poduzetnička ekonomija – Trgovačka akademija – Zagreb 2006.
- Mali brod na olujnom moru – Tehnološki park – Zagreb, 2004.
- Leksikon naselja Hrvatske – Mozaik knjiga; Zagreb, 2005.
- Sisačko-moslavačka županija – TZ SMŽ; Sisak, 2001.

- Kako potaknuti razvoj na lokalnoj razini – Friedrich Ebert Stiftung – Zagreb 2005.
- Prijedlog Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske – MMTPR – Zagreb, 2005.
- ROP SMŽ – SMŽ- Sisak, 2004.
- Prostorni plan uređenja općine Sunje – CPA d.o.o. – Zagreb, 2003. («Službeni vjesnik» Općine Sunja br. 08/04)
- Gospodarska osnova agroekonomskog kompleksa Sisačko-banijske regije – Fakultet poljoprivrednih znanosti Sveučilišta u Zagrebu – Zagreb, 1983.
- Konzervatorska studija sa sustavom mjera zaštite nepokretnih kulturnih dobara – Konzervatorski odjel Zagreb.
- Prijatelji Posavine i Resave – Miroslav Matovina i Živojin Milosavljević – Mjesne zajednice Preloščica, Roanda i Topolovac, Sisak 1988.
- Riječno brodarstvo u Sisku – Miroslav Matovina – Sisak

Uz navedenu literaturu, veliku pomoć u izradi Strateškog plana gospodarskog razvoja pružile su određene web stranice Turističke zajednice koje vrlo kvalitetno obrađuju teme vezane uz općinu Sunja u punom smislu, a sa istih su u Plan uvrštene i fotografije. Autorima tekstova i fotografija, kao i svima koji su sudjelovali u izradi ovog važnog strateškog dokumenta Radna skupina zahvaljuje.

24.

Na temelju članka 27. Statuta Općine Sunja («Službeni vjesnik», broj 20/01, 24/01, 5/02 i 22/06) razmatrajući Strategiju razvoja Općine Sunja, Općinsko vijeće Općine Sunja na 12. sjednici održanoj 18. listopada 2006. godine donijelo je

O D L U K U

o usvajanju Strategije razvoja Općine Sunja

Članak 1.

Usvaja se Strategija razvoja Općine Sunja.

Strategija razvoja Općine Sunja sastavni je dio ove Odluke.

Članak 2.

Ova Odluka stupa na snagu osmog dana od dana objave u »Službenom vjesniku« Općine Sunja.

SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA

OPĆINA SUNJA

OPĆINSKO VIJEĆE

KLASA: 302-02/06-01/08

URBROJ: 2176/17-03-06-02

Sunja, 18. listopada 2006.

Predsjednik

Ivica Mikulić, v.r.

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE SUNJA

SADRŽAJ

UVOD	1800
VIZIJA, MISIJA, CILJEVI	1800
AKCIJSKI NACRT	1801
PRIJEDLOZI ZA LOKALNO	
PODUZETNIŠTVO	1801

AKCIJE	1803
NOVE - STARE MOGUĆNOSTI	1803
ZAKLJUČAK	1804

UVOD

Općina Sunja sastavni je dio Sisačko-moslavačke županije u kojoj zauzima površinu od 288,40 km² i u kojoj živi, prema popisu stanovništva iz 2001. godine, 7.376 stanovnika u 40 naselja. Prosječna gustoća naseljenosti je 26 stanovnika/km². U Općini je registrirano 2880 domaćinstava s 51,8% ženske, i 48/2% muške populacije. Prema starosnoj strukturi u Općini je 19% mladih do 19 godina, zrelih 45% od 20 do 49 godina i 36% starih iznad 50 godina starosti.

Od ukupnog broja stanovnika uposleno ih je 1440 ili 20% od 50% radno sposobnog stanovništva. Dio nezaposlenih apsorbirala je poljoprivredna proizvodnja, ali oni nisu u sustavu dohotka.

Na ovom području prisutna je izrazita demografska depopulacija, uz negativni prirodni prirast. Projekcije govore da 2010. neće biti dosegnut broj predratnog stanovništva pa se predviđa gustoća stanovanja oko 5 stanovnika/ha. Ovakvom trendu moraju se prilagoditi sve strateške odrednice Općine s ciljem konačne demografske obnove i kvalitativnog pomaka u ukupnoj revitalizaciji ovog prostora.

Prirodni resursi zemljište, šume i vode temeljna su razvojna predispozicija Općine Sunja.

Pregled površina po kategorijama korištenja zemljišta u ha:

Struktura	Površina
oranice i vrtovi	8.608
voćnjaci	392
vinogradi	8

Naselje Sunja kao okosnica Općine, ima svoju povijesno-kulturnu tradiciju i karakteristike malog urbanoruralnog središta.

VIZIJA, MISIJA, CILJEVI

Opredjeljujući se u svom djelovanju za strateško planiranje kao jednu od bitnih sastavnica koja određuje budućnost Općine, želi se uspostaviti sustavni proces i briga o budućim postignućima Općine, njihovim ostvarenjima, te mjerenjima i vrednovanjima uspjeha.

Polazeći od vizije razvoja Općine koja u fokus stavlja put kojim treba krenuti, akcentiraju se temeljni zadaci i njihovi nositelji, prepreke koje se mogu javiti i njihovo eliminiranje, te vremensko dimenzioniranje cijelog procesa.

Definiranje misije uključuje opredjeljenje spram budućnosti, odnosno određenje konačnih ciljeva i sukladno tome promjena koje se u vanjskom okruženju žele izazvati. Budući da je u vanjskom okruženju niz faktora koje je teško ili nemoguće kontrolirati, važno je staviti ih pod kontrolu u što većoj mjeri kako ne bi usporavali ili eliminirali planirana postignuća.

Oslanjajući se na ključne nacionalne razvojne ciljeve u sljedećem 10-godišnjem razdoblju Općina Sunja mora se angažirati na sljedećem:

1. trajno povećanje blagostanja i kvalitete življenja stanovništva Općine,
2. poboljšanje mogućnosti svakog pojedinca za dug, zdrav i aktivan život s ulaganjem u učenje, obrazovanje, zdravlje, kulturu, životne uvjete i druge izvore za poboljšanje osobnih potencijala,
3. oblikovanje dinamičnije i prilagodljivije općine koja će moći brzo odgovarati na izazove iz neposrednog, ali i šireg okruženja,

4. povećanje gospodarskog rasta i zaposlenosti sukladno načelima trajnog i održivog uravnoteženog razvitka,
5. povećanje konkurentnosti podupiranjem inovativnosti i poduzetništva, širenjem informacijsko-komunikacijske tehnologije i ulaganjem u obrazovanje,
6. povećanje učinkovitosti Općine Sunja,
7. utvrđivanje pogodnosti za trajno obnavljanje prebivališta,
8. smanjenje socijalnih tenzija za najranjivije skupine i smanjenje socijalne isključenosti,
9. brži razvoj svih naselja i smanjenje zaostajanja najmanje razvijenih naselja,
10. trajni razvoj okoliša i prostora,
11. snaženje svih oblika sigurnosti, poštovanje ljudskih prava, sprječavanje diskriminacije i osiguranje jednakih mogućnosti.

Strategija razvoja Općine Sunja opredjeljuje se za viziju i ciljeve razvoja Općine i četiri razvojna prioriteta s akcijskim nacrtom. Strategija se ne fokusira samo na gospodarska, nego i na socijalna pitanja, pitanja okoliša te politička, pravna i kulturna pitanja. Zbog toga je ona strategija trajnog razvoja Općine Sunja koja će se prema potrebi korigirati i dopunjavati.

Četiri su temeljna cilja razvoja:

1. gospodarski razvojni cilj je u sljedećih 10 godina preći predratnu razinu ekonomske razvijenosti za 50% i povećati zaposlenost,
2. društveni razvojni cilj je poboljšanje kvalitete življenja stanovništva Općine,
3. međugeneracijski razvojni cilj je povećanje načela održivosti kao temeljnog kvalitativnog mjerila svih područja razvoja,
4. razvojni cilj u neposrednom okruženju, pa i izlazak iz njega, jest izgradnja identiteta i prepoznatljivosti Općine Sunja te stvaranje ugleda.

Za ostvarenje navedenih ciljeva Općina Sunja mora pripremiti i provesti temeljite strukturne reforme koje trebaju riješiti glavne razvojne probleme i otpore bržim društvenim promjenama.

Ključni razvojni prioriteti za postizanje postavljenih ciljeva:

1. Konkurentno gospodarstvo i brži gospodarski rast
 - povećanje poduzetničkog razvoja i konkurentnosti,
 - osiguranje priliva domaćih i po mogućnosti ino razvojnih narudžbi,
 - potpora izlasku gospodarstva iz lokalnog okruženja.
2. Stvaranje uvjeta i upotreba znanja za gospodarski razvoj i kvalitetna radna mjesta
 - povećanje gospodarske učinkovitosti i privlačenje ulaganja u tehnološki razvoj,
 - povećanje kvalitete obrazovanja i cjeloživotnog obrazovanja.
3. Učinkovita općina
 - povećanje institucionalne konkurentnosti i učinkovitosti Općine Sunja,
 - razvojno prestrukturiranje općinskih financija.
4. Moderna općina i veća zaposlenost
 - poboljšanje prilagodljivosti,
 - modernizacija sustava socijalne zaštite,
 - smanjenje društvene isključenosti i socijalne ugroženosti.
5. Dosezanje permanentnog razvoja
 - angažiranje u politici skladnijeg regionalnog razvoja,

- poboljšanje gospodarenja prostorom,
- razvoj identiteta općine.

AKCIJSKI NACRT

Sljedom rečenog Općina Sunja definira svoje strateške zadatke:

- I. U sljedećih 10 godina Općina Sunja planira postati razvijeno poljoprivredno-stočarsko područje s tendencijom razvoja seoskog turizma.

Za ostvarivanje temeljnog zadatka potrebno je:

1. u sljedećih 5 godina prijeći razinu predratnog DBP,
2. zaustaviti odljev mlade populacije i uključiti je u ostvarivanje strateških zadataka,
3. dodatno educirati mladu populaciju kako bi bila sposobna sljediti strateški cilj,
4. poduprijeti sve oblike poduzetničkih aktivnosti i organiziranosti,
5. dovesti stanje izgrađenosti komunalne infrastrukture na optimalnu razinu (vodovod i kanalizacija u svim naseljima, elektro i t-mreža, uređene ceste, želj. pruga...),
6. riješiti problem skupljanja, selektiranja, distribucije i odlaganja svih vrsta otpada,
7. sustavno riješiti navodnjavanje obradivih površina,
8. razvijati zadružne i druge oblike udruživanja,
9. organizirati kooperaciju s velikim proizvođačima,
10. privesti svrsi neobrađene i zapuštene poljoprivredne površine,
11. riješiti problem staračkih domaćinstava.

- II. Osmisliti poslovnu zonu naslanjanjem na djelatnosti funkcionalno vezane uz temeljne proizvodnje i usluge

Za ostvarivanje temeljnog zadatka potrebno je:

1. raspisati javni natječaj za stanare zone,
2. u zonu uvoditi djelatnosti proizvodnog i uslužnog tipa koje proizlaze iz poljoprivredno-stočarskog i drvnog kompleksa,
3. pokrenuti vlastitu proizvodnju - uljara.

- III. Dvesti nove, inovativne i visoke tehnologije

Za ostvarenje temeljnog zadatka potrebno je:

1. raspisati javni natječaj s beneficiranim ponudama,
2. osigurati educirani kadar.

PRIJEDLOZI ZA LOKALNO PODUZETNIŠTVO

Preduvjeti za pokretanje lokalnog poduzetništva su uvažavanje **lokalnih specifičnosti**: položaj, klima, specifične proizvodnje (stočarstvo, ratarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo, zanati) i proizvodi (npr. alkoholni i bezalkoholni napici, suhomesnati proizvodi, sirevi i krumpir, vina...) i **komparativnih prednosti**: prometni položaj industrijska/obrtnička/poljoprivredna tradicija, ekološki prostori, kulturno-povijesna tradicija, prirodni resursi, ljudski resursi (obrazovanje, znanja, vještine, poduzetnički potencijal).

Korištenje komparativnih prednosti zauzima značajno mjesto unutar razvojnih čimbenika. Na njih se može vezati čitav niz malih programa, prvenstveno proizvodnih. Područje Sunje karakterizira izuzetno povoljan prometni položaj. Tu prolaze i sijekuse ključni magistralni pravci. Na ovom je prostoru čvorište naftovoda i plinovoda, a tu su i telekomunikacijski koridori državnog značenja.

Općina Sunja jedan je od ekološki najprepoznatljivijih prostora u Hrvatskoj (uz izuzetak djelomične kontaminiranosti minama), s ekološki očuvanim tlom, značajnim rezervama pitke vode, velikim šumskim prostorima, te mogućom turističkom ponudom: seoski turizam (autohtoni prostor, domaće životinje, izvorna prehrana).

Moglo bi se misliti da **kulturno-povijesna tradicija** nema toliko značaja pri uspostavi poduzetničkih modela. Međutim, ona treba biti polazna točka, jer uvjeti i način proizvodnje kroz povijest govore koji su tradicionalni oblici, da li i kako se oni mogu priključiti na suvremene tokove. Kulturni obrasci i način proizvodnje života mogu biti kočnica za uspostavu novih proizvodnih oblika, ali isto tako predstavljati niz prednosti koje u datom momentu treba znati iskoristiti.

Već je spomenuto da je na ovom području dominirao ekstenzivni način proizvodnje. Ta se činjenica ne može poništiti i treba je apsolutno uvažavati pri uključivanju stanovništva u poduzetničke programe. Mudrom akcijom ekstenzivni se programi mogu prevesti u intenzivne, s rezultatima koji mogu biti bolji nego da se odmah nametne intenzivni pristup.

Za početak je važno definirati područja razvoja i prioritete te se odrediti spram prirodnih resursa i ljudskih potencijala. **Tri su ključna razvoja sektora** istovremeno naslonjena na tradicijske djelatnosti i mogućnosti njihove revitalizacije tamo gdje se to pokaže opravdanim (bez iscrpljivanja sirovina prema kolonijalnom receptu). Istovremeno je potrebno naslanjanje na nove tehnologije i inovacije i njihovo privlačenje na područje Općine Sunja kroz dobro osmišljenu akciju koja će znati ponuditi sve što je potrebno da bi se ovdje pojavile inovativne proizvodnje temeljene na novim tehnologijama i privukle stručni i obrazovni kadar kakav takve proizvodnje zahtijevaju.

I. Prehrambeni sektor treba utemeljiti na već spominjanim specifičnim lokalnim znanjima i proizvodnjama, autohtonim kulturama i vrstama, uvažavanju mikroklimi i nadasve tradicijskim proizvodnjama i uslugama. Treba se fokusirati na proizvodnju zdrave organski uzgojene hrane, osnivanje otkupno-prodajnih zadruga, povezivanje proizvođača i distributera, podupirati male i ekstenzivne proizvođače uz stvaranje preduvjeta njihovog rasta, organizirati permanentnu edukaciju proizvođača i certificirati male proizvodnje.

Mali prehrambeni programi po potrebi se mogu širiti. Moguće je otvarati mini-mljekare, uvesti ponudu vakumirane hrane (mliječni i drugi proizvodi), kemijski netretirane hrane, suhomesnatih proizvoda, alkoholnih i bezalkoholnih pića u malim serijama, svježe i suho voće i povrće, pakiranje pitke vode, skupljanje prehrambenih proizvoda (puževi, gljive, bilje za čajeve i dr.), proizvodnja i pakiranje slastica, tjestenine i dr. Za sve ovo potrebno je pripremiti programe s krajnjim ciljem samozapošljavanja. Ti programi moraju biti postavljeni i standardizirani tako da privuku mladu populaciju i ukažu joj na otvorenu perspektivu koja leži na dohvata njenih ruku.

Uputno je da se proizvođači povezuju s centrima zdrave hrane i pokreću stočarsko-ratarske programe, bilo individualne, bilo kooperativne (Gavrilović, Vajda, Pliva, Dukat, Podravka i dr.), bez obzira radi li se o obnovi dosadašnjih ili pokretanju novih. Moglo bi se organizirati prikupljanje sirovina za druge naše velike proizvođače prehrambenih i ostalih proizvoda (Podravka, Franck, Dona, Pliva, različite mesne industrije, itd.) dok proizvođači ne pripreme vlastitu preradu. Možda bi akcent trebao staviti na ovaj segment i sve bazirati na proizvodnju hrane, što bi značilo preusmjeravanje dosadašnje strategije. Industrija Sisačko-moslavačke županije sporije će se revitalizirati, a programi proizvodnje hrane mogu biti vrlo mobilni s tendencijom industrijalizacije nekih oblika,

njihovim rastom i mogućnošću zapošljavanja većeg broja ljudi. Povećanjem opsega ponude hrane ovo bi područje postalo jeftinije i konkurentnije.

Ovo će za početak već utjecati na razmišljanje lokalnog stanovništva da pokreće vlastite programe, kada uz pomoć inicijalnih stanova na vlastite noge. Jasno im je da postojeći industrijski programi, bez obzira na širenje, neće moći apsorbirati sve zainteresirane. Upravo im zato treba ukazati na mogućnosti samozapošljavanja, uz vođenje organizirane akcije. Već je sada moguće pokrenuti prikupljanje sirovina za gore spomenute proizvođače hrane.

II. Drvni sektor naslanja se na neprocjenjivo šumsko bogatstvo. Racionalna sječa šuma i daljnje pošumljavanje ne smije se prepustiti slučaju. Ovo područje ne može biti samo izvor jeftine drvne sirovine i ogrijeva. Potrebno je specijalizirati proizvodne i uslužne drvne programe (po principu da ne rade svi sve) kako bi se već postojeći drveni programi racionalno ustrojili uz isto takvo iskorištenje drvnog otpada. Dosadašnje aktivnosti u drvnom sektoru uglavnom su svedene na prodaju osnovnih sirovina ili eventualno poluproizvoda, uz minimalnu finalizaciju. Ono što donosi prosperitet su finalizirani programi. Stoga treba pokrenuti finalizirane proizvodnje bazirane na dizajnerskim i drugim programima koji će rezultirati zanimanjima za proizvodne i uslužne djelatnosti prepoznatljive i specifične za ovo područje.

I ovdje je moguće uvesti čitav niz novih programa, čak umjetnički oblikovanih i u malim serijama, koji bi donosili veću dobit nego neselektivna sječa, prodaja i izvoz neprerađene sirovine. Moguće je pokrenuti obrazovne programe koji bi favorizirali ovakav pristup - umjetničku obradu drveta. Svejedno je da li bi se ovakve proizvodnje tretiralo kao umjetničke zanate, ali one sigurno mogu značiti preokret i privući talentirane mlade ljude s ovih prostora koji su završavali u drugim programima jer im ovakvi nisu bili ponuđeni. Uz postojeće tehnike finalizacije moguće je uvesti nove, te oblikovati i nove proizvode. Podloga bi mogle biti različite umjetničke radionice koje bi periodično ili permanentno okupljale različite profile umjetnika i obrtnika iz Hrvatske i inozemstva. Pored toga treba razmišljati i o industrijskom dizajnu i mogućnosti korištenja industrijskog otpada u izradi upotrebnih predmeta. Npr. drveni otpad uz finalizaciju moguće je koristiti u proizvodnji igračaka i izradi umjetničkih predmeta.

O povezivanju drvnih proizvođača na ovom području razmišljalo se već unatrag 10 godina kroz njihov ulazak u hrvatske proizvodne klastere ili velike proizvodne lance (npr. IKEA). Temeljna je ideja bila ulazak i u trgovački i u proizvodni sustav ovog poznatog i uspješnog lanca. Perspektiva koja se time otvarala je direktan izlazak na svjetsko tržište i mogućnost pokretanja drugih **proizvodnih** (proizvodnja zaštitnih boja za drvo i boja za namještaj, proizvodnja tekstilnih komponenti, proizvodnja metalne galanterije, keramička proizvodnja, proizvodnja predmeta od plastike, proizvodnja drvenih igračaka, proizvodnja ukrasnog bilja) i **uslužnih** djelatnosti (otvaranje restorana u prodajnom centru koji bi sirovinom snabdijevalo lokalno stanovništvo uz zapošljavanje uslužnog kadra, zapošljavanje arhitekata i dizajnera za potrebe kupaca) s ovih prostora koje su imale predratnu tradiciju i dio kadrova koji se vratio nakon rata. Ovdje se otvarala i mogućnost pokretanja malih poduzetničkih programa kod lokalnog stanovništva korištenjem njegovih iskustava, znanja, vještina i sposobnosti, te uključivanje proizvođača iz drugih dijelova Hrvatske izvan područja od posebnog državnog interesa.

III. Turistički sektor

Općina Sunja nema tradiciju u turističkoj djelatnosti, ali se ovdje mogu osmisliti i ponuditi različiti turistički

sadržaji. Za početak bi trebalo napraviti turističku kartu s potencijalnim destinacijama u Općini. Prezentiranje krajobrazne baštine (rijeke, vodenice...) moguće je kombinirati s lovnim, zdravstvenim, pustolovnim i drugim oblicima turizma. Ovo je područje s umjerenom klimom i izvorima pitke vode. To su karakteristike koje mogu privući čitav niz individualnih i grupnih posjetitelja kroz osmišljene programe seoskog turizma.

Organiziranje eko kampova uz vodenice (robinzonski turizam) i druga atraktivna područja, otvaranje restorana s ponudom tradicionalnih lokalnih specijaliteta turističke posjete obiteljskim gospodarstvima (izleti u netaknutu prirodu, kontakti sa životinjama (hrvatski posavac), rad na polju, kreativne aktivnosti (npr. slikanje prostora), utemeljenje etno sela kao turističkog kompleksa (otkup i preseljenje tradicionalnih drvenih kuća na jedno mjesto) otvorenog cijelu godinu, koji bi servisiralo lokalno stanovništvo hranom i sadržajima, oblici su koji značajno mogu obogatiti turističku ponudu ovog područja. Država nizom mjera u zadnje vrijeme nastoji pokrenuti i stimulirati različite oblike kontinentalnog turizma. Stvar je Općine Sunja da sukladno svojim potencijalima osmisli konkretne projekte.

AKCIJE

Za potencijalne modele koji bi bili pokretači lokalne proizvodnje i nositelji stvaranja lokalnih »brandova« potrebno je uspostaviti:

1. **suradnju sa susjednim općinama** na harmoniziranju prostornih planova i usklađivanju lokalnih razvojnih strategija i planova,
2. **zajedničke projekte** na temelju strateških opredjeljenja, zajedničkih interesa i sličnih predispozicija (npr. dovođenje proizvodnji baziranih na visokim tehnologijama, zajednički nastup prema hotelima u prodaji hrane pa i opremanja-proizvođači namještaja, revitalizacija starih zanata, izrada suvenira),
3. **vlastitu trgovačku mrežu** odnosno zajednički prodajni centri (za proizvode s ovih područja organizirati plasman na hrvatskom i inozemnom tržištu kroz vlastiti lanac trgovina ili jedan veletrgovački centar),
4. **organiziranje manifestacija** (npr. dani posavskih konja - škola jahanja, dani lokalne kulture - tečajevi pripreme tradicionalne hrane, dani etno baštine, dani graditeljske baštine),
5. **turističku ponudu u paketu** (osnivanje europskog konjičkog kompa, obilazak više destinacija na području više općina, izleti vrtičke i školske djece u suradnji s resornim ministarstvom),
6. **edukativne programe**: radionice i savjetovališta (npr. pčelarska škola, kulinarska škola, zanati...; studentska i učenička praksa na uspješnim gospodarstvima). Ovi oblici edukacije mogu rezultirati pokretanjem malih proizvodnji u obiteljskom okruženju bez velikih ulaganja (npr. suveniri i ručni radovi, glazbala, tkani proizvodi, lončarski proizvodi, posteljni program od perja i vune, ljekovito bilje kao ulazna sirovina za farmaceutsku, kozmetičku i prehrambenu industriju). Moguće je organizirati stažiranje studenata Agronomskog i Šumarskog fakulteta na uspješnim obiteljskim gospodarstvima i šumarijama, organizirati škole učenika u prirodi (upoznati lokalitete s vodenicama, pasminu posavski konj, graditeljsku baštinu i dr.) i vikend dječje vrtiće. Također postoji mogućnost različitih radionica (škole kuhanja za pripremu lokalnih specijaliteta, izrada suvenira, izučavanje pletačkih vještina od šibe, grnčarske vještine i dr.),

7. **kulturni (etno-muzejski) programi** počivaju na ideji da se stare napuštene škole u selima urede kao mali etno muzeji (izložiti tkalačke stanove, nošnje, preslice, suđe, alate, fotografije, stare recepte, opisati običaje i način života određenog kraja), da posluže kao domovi kulture, a eventualno i za djelatnost civilnog sektora, gostovanja umjetnika i sl. Potrebno je oživjeti kulturne aktivnosti u Općini, bilo profesionalne, bilo amaterske. Bio bi to i osiguran prostor za radionice: ručni radovi, keramika, pletenje od šiba... Kustosi bi mogli biti prosvjetni djelatnici i učenici. Muzeji bi ljeti radili svakodnevno, dok bi zimi imali vikend dežurstva. U sklopu muzeja mogao bi biti mali suvenirski prodajni punkt. Također treba posebno obilježiti lokalitete značajnih povijesnih ličnosti s ovog područja i povezati ih s turističkom ponudom. Moguće je pokrenuti i likovne kolonije.

NOVE - STARE MOGUĆNOSTI

Uz ključne sektore moguće je pokrenuti samoorganiziranje lokalnog stanovništva u zapošljavanju bilo povratkom na napuštene izvorne proizvodnje, bilo osmišljavanjem modela koji dosad nisu bili u primjeni na ovom području kao što su:

- uspostava tzv. »strojnog prstena« kao nove potpore bespovratnom dodjelom mehanizacije mladima na selu uz ugovorno vezivanje. Mogao bi to biti jedan od boljih ali i najjeftiniji model za Općinu i državu jer unutar njega nema poticaja (mladi obrađuju svoju zemlju, obrađuju zemlju starijih domaćinstava, privode svrsi zapuštene površine). projekt se može kandidirati za predpristupni fond SAPARD,
- pokretanje programa bez novca (»sakupljački programi«, izrada suvenira),
- vraćanje izvornim proizvodnjama (uzgoj svinja uz rubove šuma i hranjenje žirom, gradnja staja s drvenim podovima),
- organiziranje cikličnih proizvodnji (obrađa zemlje-farme-mljekare),
- presretanje EU strategija prema Balkanu uz korištenje komparativnih prednosti (zbog zasićenosti standardiziranom, serijskom proizvodnjom, u sljedećih 10 god. planiraju ući na ovaj prostor, zanimaju ih stari zanati, autohtona prehrana, izvorne proizvodnje, obrasci života),
- zbrinjavanje otpada kao nužnost i nova mogućnost.

Zbrinjavanje otpada na području Općine Sunja otvara mogućnost zapošljavanja lokalnog stanovništva i zainteresiranih iz drugih područja Hrvatske osmišljavanjem i pokretanjem javnih radova uz korištenje poticajnih županijskih sredstava ili poduzetničkim organiziranjem. Ideja je u otvaranju reciklažnih dvorišta za jednu ili više općina/gradova, identificiranje i markiranje divljih deponija, njihovo saniranje, kolektiranje i selektiranje otpada i njegova daljnja distribucija (željeznička pruga kao okosnica). Na ovaj bi način bilo moguće zbrinuti »ratni otpad« koji je rezultirao nizom divljih deponija i osmisliti buduću politiku gospodarenja otpadom. Time bi se smanjili ekološki rizici i štete smanjivao otpad, ekološki osvješćivalo stanovništvo i pokretale nove djelatnosti sukladno strategiji razvoja pojedinih sredina.

U osmišljavanju koncepata lokalnog poduzetništva, između ostalih, bitne su dvije **preporuke**:

- a) borba protiv stihijskih poduzetničkih i drugih programa mimo strateških razvojnih odrednica,
- b) potreba izrade kataloga razvojnih projekata s potencijalnim projektima za ulaganja.

ZAKLJUČAK

Nositelji realizacije strateških opredjeljenja Općine Sunja bit će njene stručne službe i Općinsko poglavarstvo na čelu s načelnikom. Njihov je zadatak da putem javnog natječaja za provedbu pojedinih dionica strategije odaberu konzultante-eksperte i formiraju ad hoc timove za specifična područja.

Generiranje novih ekonomskih aktivnosti privlačenjem domaćeg i stranog kapitala u predložene programe jedan je od strateških ciljeva koji će pomoći obnovi gospodarske baze Općine Sunja. Pri tome je neizbježna suradnja javnog i privatnog sektora uz intenziviranje komunikacija s iskorakom iz lokalnog okruženja.

25.

Temeljem članka 7. Zakona o socijalnoj skrbi (»Narodne novine«, broj 73/97, 27/01, 82/01, 103/03 i 44/06), Odluke o kriterijima za raspodjelu sredstava socijalne skrbi (»Službeni vjesnik«, broj 3/98) i članka 27. Statuta Općine Sunja (»Službeni vjesnik«, broj 20/01, 24/01, 5/02 i 22/06), Općinsko vijeće Općine Sunja na 12. sjednici održanoj 18. listopada 2006. godine donijelo je

**IZMJENE PROGRAMA
javnih potreba u socijalnoj skrbi za 2006. godinu**

I.

U Programu javnih potreba u socijalnoj skrbi za 2006. godinu (»Službeni vjesnik«, broj 42/05) točka III. mijenja se i glasi:

»Program javnih potreba u socijalnoj skrbi provodit će se kroz sljedeće oblike potpore:

1. Pomoć za podmirenje troškova stanovanja plaćanjem računa za odvoz kućnog otpada socijalno ugroženim obiteljima	42.350,00 kn

2. Jednokratne pomoći	37.650,00 kn
3. Sufinanciranje prehrane učenika osnovne škole iz socijalno ugroženih obitelji	28.500,00 kn
4. Financiranje boravka djece u Dječjem vrtiću »Bambi« Sunja	5.000,00 kn«.

II.

U točki XII. stavci 1. i 2. mijenjaju se i glase:

»Sukladno Odluci o načinu i uvjetima sudjelovanja roditelja u cijeni programa Dječjeg vrtića »Bambi« Sunja (»Službeni vjesnik«, broj 10/99, 7/01, 26/01, 19/03, 35/05 i 34/06), ovim Programom osiguravaju se sredstva za podmirenje troškova korištenja programa predškolskog odgoja djece iz obitelji kojima je novčana pomoć za uzdržavanje Centra za socijalnu skrb jedini izvor prihoda.

Obzirom da se u Državnom proračunu osiguravaju sredstva za sufinanciranje programa predškolskog odgoja za djecu s teškoćama u razvoju, ovim Programom predviđaju se sredstva za sufinanciranje razlike do pune cijene programa.«

III.

Ove Izmjene Programa stupaju na snagu osmog dana od dana objave u »Službenom vjesniku« Općine Sunja.

SISAČKO-MOSLAVAČKA ŽUPANIJA
OPĆINA SUNJA
OPĆINSKO VIJEĆE

KLASA: 550-02/05-01/01
URBROJ: 2176/17-03-06-02
Sunja, 18. listopada 2006.

Predsjednik
Ivica Mikulić, v.r.

S A D R Ź A J

**OPĆINA SUNJA
AKTI OPĆINSKOG VIJEĆA**

23. Odluka o usvajanju Strateškog plana gospodarskog razvoja Općine Sunja	1769
Strateški plan Gospodarskog razvoja Općine Sunja	1769

24. Odluka o usvajanju Strategije razvoja Općine Sunja	1800
Strategija razvoja Općine Sunja	1800
25. Izmjene Programa javnih potreba u socijalnoj skrbi za 2006. godinu	1804

»Službeni vjesnik« službeno glasilo gradova Čazma, Hrvatska Kostajnica, Novska i Petrinja, te općina Donji Kukuruzari, Dvor, Gvozd, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Lekenik, Lipovljani, Majur, Martinska Ves, Sunja i Topusko. Izdavač: »Glasila« d.o.o., 44250 Petrinja, D. Careka 2/1, tel. (044) 815-138, fax. (044) 815-498, www.glasila.hr, e-mail: glasila@glasila.hr. Glavni i odgovorni urednik: Đuro Juić, dipl. upr. pravnik. »Službeni vjesnik« izlazi po potrebi i u nakladi koju određuju gradovi i općine. Svi brojevi »Službenog vjesnika« objavljeni su i na Internetu <http://www.glasila.hr>. Pretplata na »Službeni vjesnik« naručuje se kod izdavača. Tehničko oblikovanje, kompjuterska obrada teksta, korektura i tisak: »Glasila« d.o.o. Petrinja, www.glasila.hr.